

Załącznik 2

A U T O R E F E R A T

Magdalena Szmytkowska

1. Imię i nazwisko:

Magdalena Szmytkowska

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

- Rok 1995: złożenie egzaminu magisterskiego i uzyskanie dyplomu ukończenia jednolitych studiów magisterskich na kierunku geografia, specjalizacja geografia społeczno-ekonomiczna: Uniwersytet Gdański, Wydział, Biologii, Geografii i Oceanografii, tytuł pracy magisterskiej: „Komputerowa baza danych geograficznych o polskiej strefie przymorskiej” (promotor: prof. dr hab. Ewa Adrjanowska)
- Rok 2006: uzyskanie stopnia doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii: Uniwersytet Gdański, Wydział Oceanografii i Geografii, tytuł rozprawy doktorskiej: „Kształtowanie przestrzeni społecznej miast okresu transformacji ustrojowej na przykładzie Gdyni” (promotor: dr hab. Iwona Sagan, prof. UG)

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- Od 1.10.2000 do 31.12.2006 roku – asystent w Katedrze Geografii Ekonomicznej, Wydział Biologii, Geografii i Oceanografii, Uniwersytet Gdański
- Od 1.01.2007 roku – adiunkt w Katedrze Geografii Ekonomicznej, Instytut Geografii, Wydział Oceanografii i Geografii, Uniwersytet Gdański
- Od 1.10.2012 roku – adiunkt w Katedrze Urbanistyki i Planowania Regionalnego, Wydział Architektury, Politechnika Gdańska

3a. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w innych miejscach pracy:

- Lata 1995-1997: Biuro Rozwoju Regionalnego Centralnego Urzędu Planowania z siedzibą w Sopocie (po zmianie nazwy: Rządowego Centrum Studiów Strategicznych z siedzibą w Sopocie)
- Lata 1997-1999: Urząd Miasta Gdyni; Biuro Planowania Rozwoju Miasta
- Lata 1999-2002: Biuro Rozwoju Regionalnego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego z siedzibą w Gdyni

4. Wskazanie osiągnięcia naukowego (wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.)):

4.1. Tytuł osiągnięcia naukowego:

- monografia naukowa w formie publikacji zwartej pt.: „**Kreacje współczesnego miasta. Uwarunkowania i trajektorie rozwojowe polskich miast średnich**”

4.2. Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

- Szmytkowska M., *Kreacje współczesnego miasta. Uwarunkowania i trajektorie rozwojowe polskich miast średnich*, 2017, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Gdańskiego
- Recenzent wydawniczy: prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz, IGiPZ PAN Warszawa
- *Publikacja została sfinansowana ze środków Narodowego Centrum Nauki w ramach projektu badawczego nr 2011/01/D/HS4/04945*

4.3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników oraz możliwości wykorzystania

4.3.1. Cel naukowy i wyzwania badawcze

Z perspektywy współczesnych uwarunkowań globalnych i dominacji neoliberalnych zasad zarządzania miastami największymi graczami w skali globalnej są metropolie. Dlatego ze szczególnym zainteresowaniem podjęłam studia nad miastami średnimi, które jeszcze rzadziej niż miasta małe, były przedmiotem dociekań i badań naukowych. Miasta średnie zazwyczaj pozostają w cieniu, rzadko przedzierając się do świadomości międzynarodowej, i są dostrzegane jedynie w skali krajowej. W literaturze poświęconej badaniom miast średnich próbuje się z jednej strony wyjaśnić przyczyny ich marginalizacji w stosunku do ośrodków metropolitalnych, z drugiej natomiast strony – przedstawić ich wielorakie walory i wskazać, jak należy kształtować politykę miejską, by stanowiły one atut rozwojowy tych miast oraz nadały im stosowne znaczenie w krajowej i międzynarodowej sieci osadniczej.

Przedmiotem niniejszej pracy są polskie miasta średnie, które stosunkowo najtrudniej jest zaklasyfikować, bowiem – jak wykazano – kryterium wielkościowe w przypadku tego typu ośrodków jest dalece niewystarczające. Badane ośrodki miejskie, stanowiące pośredni szczebel w sieci osadniczej, od 1989 roku poddawane są wielowymiarowym transformacjom i wpływom zarówno czynników wewnętrznych (w skali krajowej), jak i procesów zewnętrznych (w skali globalnej). Obiektywne uwarunkowania, przeobrażenia transformacyjne oraz trajektorie rozwojowe miast średnich sprawiają, że miasta, którym przypisuje się rolę ośrodków drugiego rzędu pod względem wielkości zaludnienia, stanowią zarazem zróżnicowaną i trudną do uściśleń klasyfikacyjnych grupę ośrodków miejskich. Wśród cech, opisujących miasta średnie i takich, które mogą stanowić o budowaniu ich znaczenia i pewnych przewag w kontekście ośrodków metropolitalnych, wskazuje się w literaturze na tradycje kulturowe i lokalną identyfikację, zakorzenienie lokalnego biznesu i firm, korzystny balans pomiędzy miejską anonimowością a obywatelską aktywnością czy dobre relacje z regionem. Aby zweryfikować jak te potencjały mogą być w mieście średnim wykorzystane, warto podjąć analizę priorytetów rozwojowych, formułowanych przez liderów samorządowych, a także sposobów prowadzenia polityki miejskiej i jej osadzenia pomiędzy skrajnie odmiennymi podejściami: miasto neoliberalne *versus* prospołeczne oraz miasto tradycyjne *versus* nowoczesne.

Mając powyższe na uwadze, za cel badań i analiz postawiłam sobie powiązanie owej wieloaspektowej specyfiki polskich miast niemetropolitalnych z prowadzoną w nich polityką miejską. Wobec dominacji neoliberalnych reguł zarządzania w polityce lokalnej oraz dużego zainteresowania ideą miasta kreatywnego w kontekście miejskich strategii rozwojowych, szczególnie istotnym celem badawczym było wykazanie, czy miasta średnie mogą stać się miejscami kształtowania środowiska kreatywnego *per se*, czy też „kreatywność” ma głównie wymiar marketingowy i sprowadza się do działań na rzecz „kreowania” obrazu miasta, który wprowadzi je w orbitę zainteresowania ze strony inwestora, turysty czy nowego mieszkańca.

Dużym wyzwaniem poznawczym było podjęcie kwestii badawczej, jaką jest analiza neoliberalnej polityki miejskiej prowadzonej w polskich miastach średnich w powiązaniu z identyfikacją możliwości kształtowania środowiska kreatywnego

w ośrodkach miejskich tej skali. Wynika to z jednej strony z faktu dominacji poglądów przypisujących kreatywność ośrodkom metropolitalnym, a z drugiej – z ogromnej różnorodności miast średnich, zarówno pod względem ich uwarunkowań rozwojowych, jak i priorytetowych założeń w prowadzonej przez ich włodarzy polityce miejskiej.

4.3.2. Osiągnięte wyniki i wnioski

Dla osiągnięcia powyższych celów i założeń badawczych przygotowałam i zrealizowałam kilka zasadniczych etapów prac badawczych, które wymagały odmiennych podejść metodologicznych:

Faza 1 (30 miast): analiza, porównanie i ocena poziomu zmian społeczno-gospodarczych w badanych miastach na bazie zebranego materiału statystycznego;

Faza 2: (5 miast) a. analiza polityki miejskiej metodą kameralną z wykorzystaniem miejskich dokumentów diagnostyczno-strategicznych, raportów urzędowych oraz sprawozdań z budżetów gminnych miast;

b. inwentaryzacja i analiza wybranych miast pod kątem współczesnych procesów zachodzących w centralnych i peryferyjnych obszarach wybranych miast;

c. analiza rezultatów badań społecznych z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego, przeprowadzonych wśród mieszkańców wybranych miast.

Faza 3 (5 miast): społeczne badania jakościowe w formie otwartego kwestionariusza wywiadu, przeprowadzone z liderami samorządów lokalnych wybranych miast.

Faza 4 (5 miast): synteza – opinii mieszkańców na temat kwestii tożsamości lokalnej oraz działań władz lokalnych na rzecz budowania pozytywnego wizerunku miasta na bazie własnych spostrzeżeń i wniosków z badań kameralnych oraz kwerendy dostępnych materiałów – prowadząca do identyfikacji przejawów kreatywności w badanych miastach średnich

Faza finalna: próba oceny polityki miejskiej prowadzonej we współczesnych miastach średnich pod kątem idei miejskiej kreatywności.

Faza 1

W pierwszej fazie badań poddałam analizie wszystkie miasta średnie, których wielkość, mierzona liczbą mieszkańców, u progu procesów transformacyjnych mieściła się w przedziale od 100 do 250 tys. mieszkańców. Analizy opierałam przede wszystkim na dostępnej informacji statystycznej, opisującej sytuację społeczno-gospodarczą tych miast. W zależności od wybranych cech i dostępności danych, zostały one zaprezentowane w ujęciu dynamicznym (od 1995 roku) bądź opisywały, w miarę możliwości, najbardziej aktualny stan obecny. W poniższej tabelicy przedstawiłam analizowane miasta oraz główne kategorie życia społeczno-gospodarczego miast poddanych analizom.

Lp.	Nazwa miasta	Kategorie życia społeczno-gospodarczego miast
1	Bielsko-Biała	1 Kapitał ludzki
2	Bytom	a. Procesy i struktury demograficzne
3	Chorzów	b. Migracje
4	Częstochowa	c. Poziom wykształcenia
5	Dąbrowa Górnicza	2 Rynek pracy
6	Elbląg	a. Wielkość i struktura zatrudnienia
7	Gdynia	b. Problem bezrobocia
8	Gliwice	3 Warunki mieszkaniowe
9	Gorzów Wielkopolski	a. Zasoby mieszkaniowe
10	Grudziądz	b. Nowe mieszkania oddawane do użytku
11	Kalisz	c. Struktury mieszkaniowe
12	Kielce	d. Komunalne zasoby mieszkaniowe
13	Koszalin	4 Struktura gospodarcza
14	Legnica	a. Struktura własnościowa, wielkościowa i branżowa podmiotów gospodarczych
15	Olsztyn	b. Usługi wyższego rzędu
16	Opole	c. Kapitał zagraniczny
17	Płock	d. Wynagrodzenia
18	Radom	5 Przedsiębiorczość lokalna
19	Ruda Śląska	a. Sektor MŚP
20	Rybnik	b. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
21	Rzeszów	c. Sektor NGO
22	Słupsk	6 Sektor kreatywny
23	Sosnowiec	a. Liczba podmiotów sektora kreatywnego
24	Tarnów	b. Udział klasy kreatywnej
25	Toruń	
26	Tychy	
27	Wałbrzych	
28	Włocławek	
29	Zabrze	
30	Zielona Góra	

Poza ważną – z punktu widzenia moich dociekań naukowych – cechą, jaką jest udział klasy kreatywnej¹, pozostałe cechy zostały przeanalizowane w oparciu dane statystyczne GUS.

Społeczne uwarunkowania rozwoju miast średnich wykazują pewne podobieństwa, zarówno w grupie badanych miast, jak i w porównaniu z polskimi ośrodkami metropolitalnymi. Znajduje to wyraz w uwarunkowaniach demograficznych, w tym szczególnie w postępujących procesach starzenia lokalnych społeczności oraz dominującym odpływie migracyjnym. W przypadku aglomeracji jest on zdominowany procesami suburbanizacji, motywowanymi poprawą warunków i jakości życia. Natomiast w przypadku miast średnich – poza odpływem ludności do obszarów podmiejskich – obserwuje się ruchy migracyjne do większych ośrodków miejskich oraz za granicę, co z kolei wynika ze słabości lokalnych rynków pracy i podejmowania decyzji o poszukiwaniu miast i regionów oferujących lepsze warunki zatrudnienia.

Analiza uwarunkowań rozwoju kapitału ludzkiego w kontekście poziomu wykształcenia oraz dostępności szkolnictwa wyższego prowadzi do wniosku, że miasta średnie – poza faktem sukcesywnej poprawy poziomu wykształcenia mieszkańców i rosnącego odsetka osób z wykształceniem wyższym – wykazują dość istotne różnicowania. Miasta średnie, notujące najlepsze wskaźniki w zakresie edukacji na poziomie wyższym, są porównywalne z największymi ośrodkami miejskimi, przynajmniej pod względem ilościowym. Natomiast mieszkańcy miast o najsłabiej zarysowanej funkcji akademickiej korzystają z oferty miast położonych w niewielkiej odległości bądź decydują się na wyjazd na studia i zazwyczaj po zakończeniu edukacji nie wracają już do swoich rodzinnych miast.

Również rynek pracy w znaczącym stopniu różnicuje poszczególne miasta średnie, co znajduje wyraz we wskaźnikach opisujących poziom zatrudnienia oraz bezrobocia. W znakomitej większości miast średnich obserwuje się już ich postindustrialny charakter i systematycznie rosnące znaczenie sektora usług. Pod względem oferty w zakresie miejsc pracy i wynagrodzenia za pracę miasta średnie ustępują ośrodkom metropolitalnym, co również jest obserwowane w systemach osadniczych miast zachodnioeuropejskich. Stąd istotne wydają się postulaty koncentracji władz

¹ Dane na temat udziału klasy kreatywnej zaczerpnięto z: Wojnar K., 2016, *Polska klasa kreatywna*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa

lokalnych na własnych zasobach i poszukiwaniu pewnych nisz społeczno-gospodarczych oraz historyczno-kulturowych, których uaktywnienie może być impulsem rozwojowym dla miasta.

Ważnym elementem o charakterze społecznym, który często jest podkreślany w badaniach nad miastami średnimi i traktowany jako ich potencjalna przewaga wobec ośrodków wielkomiejskich, jest poziom mieszkalnictwa, czyli warunki zamieszkania oraz oferta rynku mieszkaniowego. Przyjazna człowiekowi skala miasta średniego, jego czytelność, pewna kompaktowość oraz dostępność w sensie dystansów fizycznych w obrębie miasta są traktowane jako ważne czynniki decydujące o jakości życia mieszkańców. Miasta średnie dość mocno różnią się pod względem wieku i charakteru zabudowy, form budownictwa czy też struktury własnościowej mieszkań oraz aktywności inwestycyjnej na rynku mieszkaniowym od 1989 roku. To, co je łączy, to z jednej strony fakt największego relatywnie zaangażowania inwestorów indywidualnych oraz firm deweloperskich, realizujących zabudowę mieszkaniową na sprzedaż bądź wynajem, a z drugiej znaczący spadek znaczenia spółdzielczości mieszkaniowej i zanik budownictwa zakładowego. Te prawidłowości obserwuje się również w największych ośrodkach miejskich. Natomiast istotnie różni samorzady lokalne miast średnich wielkość zasobów mieszkaniowych pozostających w gestii gminy oraz sposób zarządzania tym majątkiem. Część włodarzy miejskich systematycznie wyprzedawało bądź reprivatyzowało mieszkania komunalne prywatnym nabywcom. Tam, gdzie stanowią one istotny udział ogółu miejskiej zabudowy mieszkaniowej i często wymagają działań o charakterze modernizacyjnym, a zarazem są atrakcyjnie zlokalizowane w śródmieściach miast i mogą stanowić ważny element materialnych zasobów miasta. Ważną kwestią społeczną pozostaje zaangażowanie samorządów lokalnych w realizację nowej zabudowy komunalnej oraz mieszkań społecznych czynszowych, które są bardziej dostępne pod względem ekonomicznym dla mniej zamożnych mieszkańców.

Poziom gospodarczy grupy miast średnich jest dość mocno zróżnicowany. Różnorodność tej grupy miast – traktowanych jako pośredni szczebel między aglomeracjami i metropoliami a miejscowościami o znaczeniu lokalnym – wynika z wielu czynników, które muszą się przekładać na ich wyniki ekonomiczne. Z pewnością, co jest podkreślane w literaturze dotyczącej miast drugiego rzędu, nie

można bagatelizować wpływu lokalizacji miasta średniego na jego rozwój. W sytuacji badanych polskich miast średnich faktycznie te zlokalizowane w obrębie zespołów miejskich o charakterze metropolitalnym notują relatywnie lepsze wskaźniki rozwoju gospodarczego (Gdynia, Toruń, Gliwice, Tychy). Nie można jednak arbitralnie uznać, że tylko lokalizacja stanowi o ich potencjalnym sukcesie, czego dowodzi fakt, że niektóre z badanych miast, położone w obszarach uchodzących za peryferyjne (Rzeszów, Olsztyn, Zielona Góra), również należą do niekwestionowanych liderów w wielu aspektach rozwoju gospodarczego i rynku pracy. Nie można zatem interpretować trajektorii rozwojowych tych miast w oderwaniu od ich tkanki społecznej, a szczególnie kapitału ludzkiego i społecznego, który wydaje się być najbardziej znaczącym elementem budującym potencjał miasta. Przykłady kilku miast pokazują również, że ich sukces gospodarczy i poziom, który pozwala im konkurować z największymi miastami za sprawą rozwoju funkcji o znaczeniu ponadlokalnym i ponadregionalnym, zależy od wizji i skuteczności działań podejmowanych i realizowanych przez polityków miejskich.

Pośród badanych miast średnich jest też grupa miast „przegranych”, które szczególnie mocno doznały wstrząsu transformacyjnego. Należą do nich te ośrodki, których struktura gospodarcza była zdominowana przez sektor przemysłowy, a rynek pracy przez kombinaty przemysłowe, będące pracodawcami dla większości dorosłych mieszkańców. Również inne miasta, „wykreowane” na centra regionalne za sprawą reformy administracyjnej w 1975 roku, które utraciły status stolicy województwa na mocy reformy z 1999 roku, notują słabsze wyniki społeczne i gospodarcze i często tym właśnie faktem zarówno władze, jak i mieszkańcy próbują tłumaczyć wszelkie niepowodzenia albo niedostateczne tempo rozwoju.

Analiza społeczno-ekonomiczna wybranych do badań miast średnich prowadzi do wniosku, że stanowią one najbardziej skomplikowaną grupę ośrodków miejskich ze względu na ich największe wewnętrzne zróżnicowanie, wynikające z wielu kontekstów o charakterze geograficznym (lokalizacja i walory bądź bariery związane z położeniem w przestrzeni geograficznej), historyczno-kulturowym, gospodarczym, społecznym i administracyjno-politycznym. To wszystko sprawia, że niezmiernie trudno określić w sposób jednoznaczny typologię tych miast. Z pewnością można wskazać na pewne prawidłowości o charakterze społecznym i gospodarczym, którym

miasta średnie – w różnym stopniu – podlegają. Jednak owe konteksty – różne w różnych miastach – sprawiają, że za ich sprawą poszczególne miasta „wymykają się” jednoznacznej klasyfikacji. Bardzo zróżnicowany potencjał startowy tych miast oraz różne trajektorie rozwojowe – spontaniczne bądź stymulowane – ową różnorodność tylko wzmagają. Nie ulega również wątpliwości, że w kontekście możliwości rozwojowych miast średnich i kształtowania ich kreatywności część z nich jest w stanie konkurować z największymi miastami dzięki umiejętnemu wykorzystaniu lokalnych zasobów gospodarczych oraz pewnych przewag – głównie o charakterze społeczno-kulturowym.

Faza 2

Na bazie przeprowadzonych analiz danych ilościowych, umożliwiających określenie poziomu społeczno-gospodarczego miast, do dalszych pogłębionych studiów miejskich wybrałam pięć spośród trzydziestu badanych miast, czyli: Gdynię, Radom, Rzeszów, Słupsk i Toruń. Każde z nich posiada określoną specyfikę, wynikającą nie tylko ze zróżnicowanego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, ale też z położenia fizyczno-geograficznego, położenia wobec ośrodków metropolitalnych, statusu administracyjnego, wielkości ośrodka, poziomu społeczno-gospodarczego, dziedzictwa historyczno-kulturowego, trwałości władz lokalnych, prowadzonej polityki miejskiej i innych. W poniższej tabelicy zestawiono porównanie wybranych miast pod względem pewnych charakterystyk, ważnych z punktu widzenia prowadzonych analiz.

Miasto	Dziedzictwo historyczno-kulturowe	Położenie wewnątrz-metropolitalne	Sąsiedztwo dużego miasta (do 100 km)	Stolica województwa	Trwałość struktur samorządowych
Gdynia	+	+	+	-	+
Radom	-	-	+	-	-
Rzeszów	-	-	-	+	+
Słupsk	+	-	+	-	-
Toruń	+	+	+	+	+

Na podstawie dość ogólnie określonych oraz uniwersalnych, z punktu widzenia podstawowych potrzeb miasta, celów strategicznych trudno ocenić faktyczne działania władz lokalnych i ich skuteczność w kontekście współzarządzania miastem. Miasta, które muszą pełnić zarazem szereg funkcji endogenicznych, zaspokajających podstawowe potrzeby mieszkańców, a także kreować funkcje o charakterze

egzogonicznym, kształtującą bazę ekonomiczną miasta, starają się – przynajmniej na poziomie deklaracyjnym – zbilansować obie grupy funkcji. Znaczny poziom ogólności zastosowanych sformułowań stanowi z jednej strony zestaw generalnych drogowskazów dla realizatorów zarysowanych wizji, natomiast z drugiej – ze względu na znaczną pojemność stosowanych określeń, pozwala na łatwe zakwalifikowanie realizowanych działań do danej grupy celów

Z analizowanych strategii rozwojowych badanych miast wynika, że władze lokalne próbują zachować równowagę między celami społecznymi a gospodarczymi. W starszych zapisach strategicznych wyraźny nacisk kładziono na kwestię rozwoju gospodarczego miasta, który miał się dokonać za sprawą wdrażanej neoliberalnej polityki pozyskiwania inwestorów, tworzenia klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwoju sektora otoczenia biznesu, mających zapewnić miastom przewagę konkurencyjną. Po pierwszych latach transformacji, kiedy samorzady lokalne dopracowały się pewnych polityk w zakresie zarządzania miastem w wymiarze ekonomicznym, władze lokalne – szczególnie dużych miast, ale w coraz większym stopniu również mniejszych ośrodków miejskich – skupiły uwagę na tkance społecznej miasta, jaką są jego mieszkańcy, opracowując i wdrażając kolejne elementy i założenia polityki społecznej. Należy także zwrócić uwagę na fakt, że włodarze analizowanych miast dostrzegają i coraz mocniej akcentują znaczenie dobrej jakości przestrzeni miejskiej, potrzebę jej uporządkowania, poprawy poziomu estetyki, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia jakości życia mieszkańców.

Analiza sytuacji budżetowej wybranych miast średnich w okresie transformacji prowadzi do kilku zasadniczych wniosków. Wszystkie miasta notują trend wzrostowy w zakresie przychodów i co szczególnie ważne, udział dochodów własnych też rośnie, co oznacza wzrost niezależności finansowej samorządów. Należy jednak mieć świadomość rosnących zazwyczaj w większym tempie wydatków budżetowych, co sprawia, że poza kilkoma wyjątkami, miasta zmagają się z zadłużeniem. Ponieważ najbardziej kosztochłonne są inwestycje infrastrukturalne, władze miasta uznają, że muszą być podjęte dla poprawy jakości funkcjonowania miasta i warunków życia mieszkańców. W przypadku inwestycji o charakterze komercyjnym zakładają z kolei, że po pewnym czasie zainwestowane środki będą się zwracać, a nawet generować dochód. Struktura wydatków budżetowych nadal zdominowana jest nakładami

na oświatę, ale zwraca uwagę dużo większa ich dywersyfikacja, a szczególnie – wzrost nakładów na inwestycje transportowe i komunikacyjne oraz rosnące znaczenie bezpieczeństwa publicznego i rozwoju funkcji kulturalnej w mieście. Jest to jednoznaczny sygnał, że politycy miejscy w coraz większym stopniu koncentrują swoje działania na polityce społecznej, co wydaje się być niezbędnym krokiem dokonanej już transformacji struktur gospodarczych miasta i dalece zaawansowanych przeobrażeń infrastrukturalnych. Przedsięwzięcia, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców, dają szansę nie tylko na zatrzymanie ich w swoich granicach, ale również stanowią istotny element atrakcyjności rezydencjonalnej miasta, która może skutkować napływem nowych mieszkańców. W kontekście przeobrażeń przestrzeni miast, szczególnie ich obszarów reprezentacyjnych, władze samorządowe podejmują działania i inwestycje na rzecz podnoszenia ich atrakcyjności. Nie zawsze jednak to zaangażowanie środków publicznych znajduje uzasadnienie ekonomiczne oraz społeczne, natomiast ma służyć pewnym nowym kreacjom – w postaci budynków, elementów infrastruktury, obiektów-symboli, które mają znaczenie jedynie wizerunkowe, budząc tym samym szereg kontrowersji, nie tylko natury finansowej, ale także tożsamościowej miasta.

Analiza treści programów rewitalizacyjnych badanych miast prowadzi do wniosku, że celami, jakie stawiają sobie władze miast średnich w kontekście działań rewitalizacyjnych, są przede wszystkim: – ożywienie gospodarcze obszaru i wzrost liczby miejsc pracy, – podniesienie atrakcyjności i jakości przestrzeni publicznej, – poprawa jakości życia, – wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców, – wspieranie integracji społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu. Pod względem motywacji, działań i rezultatów programów rewitalizacji miasta średnie nie odbiegają od miast metropolitalnych. Zmagają się bowiem z podobnym dziedzictwem i współczesnymi procesami zachodzącymi w przestrzeni miejskiej. Można nawet uznać, że to miasta niemietropolitalne w szczególny sposób winny zabiegać o ożywienie i uatrakcyjnienie wewnątrzmijskich obszarów, zachowując ich kluczowe tożsamościowe i symboliczne elementy. Może to być bowiem jedna z potencjalnych znaczących przewag miast średnich nad największymi miastami, dużo bardziej rozmytymi i nieczytelnymi. Tym, co łączy ośrodki miejskie bez względu na wielkość, jest fakt, że podlegają one postępującym procesom suburbanizacji. Poprawa jakości tkanki

mieszkaniowej miasta, lepsze przestrzenie publiczne i atrakcyjne miejsca pracy i wypoczynku mogą wpłynąć na decyzję mieszkańców o pozostaniu w mieście.

Zjawisko suburbanizacji jest na tyle powszechne we współczesnej polskiej przestrzeni, że dotyczy w równym niemal stopniu miast dużych, jak i średnich. Tym, co te miasta różnicuje w kontekście przeobrażeń stref podmiejskich, jest podejście władz lokalnych miast centralnych do problemu *urban sprawl*. Te miasta, które posiadały rezerwy gruntów – wynikające z prowadzonej w okresie socjalistycznym polityki włączania obszarów wiejskich w granice administracyjne miast jako potencjalnych terenów pod zabudowę mieszkaniową w postaci osiedli blokowych – wykorzystują obecnie te obszary jako „tereny rozwojowe”. Dzięki temu możliwe jest zatrzymanie mobilnych i mających wybór miejsca zamieszkania mieszkańców w granicach administracyjnych miasta. Nie bez znaczenia w kontekście procesu rozlewania się miast pozostaje kwestia polityki państwa, która – zgodnie z dyrektywami Unii Europejskiej – będzie w szczególny sposób wspierać w kolejnej perspektywie finansowania obszary, wykazujące faktyczną współpracę międzygminną. Argument tworzenia obszarów funkcjonalnych oraz aspiracje metropolitalne większości badanych miast, niejednokrotnie artykułowane w ich strategiach (Gdynia, Radom, Toruń i Rzeszów), mogą być jednym ze sposobów neutralizowania negatywnych – z punktu widzenia miast centralnych – aspektów suburbanizacji.

Ważną częścią drugiej fazy badań, mającą charakter *stricte* poznawczy i umożliwiającą skonfrontowanie toczących się w miastach przeobrażeń społeczno-gospodarczych (wynikających z priorytetów prowadzonej w nich polityki miejskiej) z opiniami mieszkańców, były badania społeczne przeprowadzone w formie wywiadu bezpośredniego, z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego, wśród mieszkańców pięciu analizowanych miast. Wywiady wykonano w sierpniu 2014 roku na próbie 0,1% populacji od 15. roku życia, z zachowaniem statystyczno-demograficznej reprezentatywności poszczególnych miast.

Na podstawie zebranych i opracowanych opinii na temat funkcjonowania miast średnich po transformacji można naszkicować pewien obraz podobieństw i różnic w ocenie poziomu i kierunków przeobrażeń społeczno-gospodarczych. Znacząca część mieszkańców miast średnich nadal mentalnie tkwi w industrialnej przeszłości

swoich miast, uznając, że to właśnie funkcja przemysłowa, która rozwijała się dynamicznie w okresie socjalistycznym, stanowiła główny czynnik miastotwórczy. Nie bez znaczenia pozostawał fakt braku większych trudności ze znalezieniem pracy oraz istnienia szeregu zabezpieczeń społecznych, które współcześnie – jak wynika z badań – są kluczową potrzebą społeczną. Badane miasta różni natomiast skala tych sentymentów. W największym stopniu patrzą wstecz mieszkańcy miast o strukturze gospodarczej zdominowanej przez funkcję przemysłową i obecność strategicznych dla państwa przedsiębiorstw produkcyjnych, traktując upadek przemysłu i wynikające z tego wszelkie konsekwencje jako największą porażkę transformacji.

Wydaje się, że niezależnie od trudności na rynku pracy kojarzonych przez mieszkańców z kryzysem miast przemysłowych doceniają oni przemiany, które się w ich miastach ustawicznie dokonują, szczególnie w zakresie poprawy funkcjonalności i estetyki przestrzeni miejskiej oraz wzrostu dostępności usług. Mimo pewnych negatywnych spostrzeżeń odnośnie miejskiej gospodarki i lokalnego rynku pracy mieszkańcy badanych miast pozytywnie oceniają zarówno zmiany poziomu życia, jak i jakości życia w mieście. Są to bardzo ważne z punktu widzenia kształtowania jakości miejsca czynniki, na które zwracają uwagę badacze miast średnich innych krajów, upatrując w nich potencjalnych szans rozwojowych, a nawet przewag wobec największych ośrodków miejskich.

Z opiniami na temat wielowymiarowych przemian dokonujących się od ponad 25 lat nieodłącznie związane są oceny działań władz lokalnych na rzecz rozwoju miasta. Pod względem prowadzonej polityki gospodarczej samorządy badanych miast dość istotnie się różnicują z punktu widzenia opinii mieszkańców. Najlepiej (ponad 50% ocen pozytywnych) aktywność polityków miejskich oceniają mieszkańcy Gdyni, Torunia i Rzeszowa, najslabiej – Radomia zaledwie (15% ocen pozytywnych i aż 43% negatywnych). Niewątpliwie jest to efekt trudności gospodarczych, odbijających się bezpośrednio na rynku pracy, które wystąpiły po upadku znaczących dla miasta przedsiębiorstw produkcyjnych. I rzeczywiście, w przypadku oceny lokalnych rynków pracy opinie mieszkańców na temat działań polityków miejskich na rzecz ich rozwoju są dużo bardziej krytyczne, choć nie do końca uzasadnione ze względu na fakt, że w miastach zdominowanych neoliberalnym sposobem zarządzania władze samorządowe są w ograniczonym stopniu odpowiedzialne za lokalny rynek pracy.

Najgorzej ocenianym działem polityki społecznej we wszystkich badanych miastach jest opieka zdrowotna i pomoc społeczna, co jednak wynika głównie z faktu nadal niedostatecznych rozwiązań systemowych w polskiej służbie zdrowia. Mieszkańcy kierują swoje krytyczne uwagi i zastrzeżenia do władz lokalnych, które w gruncie rzeczy nie mają zbyt wielu kompetencji w tej sferze działań społecznych. Pozytywna część ocen może wynikać ze znaczącego zaangażowania samorządów lokalnych w działania profilaktyczne, dofinansowanie ważnych badań, działania edukacyjne na rzecz zdrowia, skuteczną pomoc osobom o najniższym statusie społecznym itp.

Mieszkańcy badanych miast najlepiej oceniają działania na rzecz poprawy estetyki miasta oraz dostępności terenów rekreacyjnych oraz prowadzoną przez władze ich miast politykę kulturalną. Dużo wątpliwości budzi kwestia polityki mieszkaniowej, co nie jest zaskakujące, bowiem w przypadku polskich miast trudno w ogóle mówić o polityce mieszkaniowej i w zapisach dokumentów urzędowych sprowadza się zazwyczaj do „gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy”.

Respondenci uważają, że kluczową rolę w rozwoju miasta pełnią władze samorządowe, ale za bardzo istotnych graczy uznają również inwestorów prywatnych i drobnych przedsiębiorców. Mieszkańcy badanych ośrodków miejskich zgodnie natomiast podkreślają, że najważniejszymi współdecydującymi o kierunkach rozwojowych miasta powinni być ich mieszkańcy, a w drugiej kolejności samorządy lokalne.

Opinia mieszkańców badanych miast odnośnie najbardziej pożądanых z ich punktu widzenia funkcji, jakie winno pełnić miasto, wynika z uwarunkowań tożsamościowych i sentymentalnych. Przypisują oni bowiem swoim miastom te cechy, dzięki którym doświadczyły one najbardziej znaczącego rozwoju gospodarczego i wzrostu znaczenia w hierarchii osadniczej. Nadal duże znaczenie przypisują funkcji przemysłowej, której obecność w mieście wiąże z brakiem problemów na lokalnych rynkach pracy. To jest zarazem ważny przyczynek do dyskusji toczonych przez środowiska akademickie oraz przedstawiciele władz regionalnych odnośnie obecności i roli przemysłu we współczesnym mieście *nomen omen* poprzemysłowym.

Faza 3

Analizy danych statystycznych, dokumentów planistycznych i strategicznych miast oraz opinie mieszkańców na temat zmian społeczno-gospodarczych i przeobrażeń funkcjonalno-przestrzennych wymagały skonfrontowania z punktem widzenia polityków miejskich, zarządzających miastami i wytyczających ich trajektorie rozwojowe. Dlatego kolejny etap badań polegał na przeprowadzeniu autorskich wywiadów z liderami samorządowymi badanych pięciu miast. Wywiady miały charakter otwarty i w ramach określonych przez mnie głównych pól zagadnień, czyli:

- postsocjalistycznego dziedzictwa,
- roli inwestorów i przedsiębiorców,
- aktywności inwestycyjnej miasta,
- znaczenia funkcji akademickiej,
- problemu odpływu migracyjnego i procesów suburbanizacji,
- miejskiego aktywizmu

rozmówcy mogli swobodnie rozwinąć poszczególne wątki, odnosząc się do specyfiki i konkretnych przykładów z ich miast.

Ponieważ zarówno wybrane ośrodki miejskie, jak i ich włodarze, reprezentujący różne sposoby zarządzania bądź współzrządzenia miastem, są bardzo zróżnicowane, trudno było wskazać na jednoznaczne prawidłowości i działania modelowe, które opisywałyby politykę miejską miast średnich. W kwestii spuścizny postsocjalistycznej, co dość symptomatyczne w odniesieniu do odczuć mieszkańców, prezydenci badanych miast starają się nie podejmować w ogóle kwestii upadku bądź restrukturyzacji zakładów państwowych, a niektórzy wręcz przekonują, że to był przełomowy moment, rodzaj impulsu, który wyzwolił w obywatelach przedsiębiorczość i chęć pracy na własny rachunek.

W opinii liderów samorządowych większości badanych miast największe znaczenie z punktu widzenia miasta ma rozwój lokalnej małej i średniej przedsiębiorczości. Zazwyczaj drobni lokalni przedsiębiorcy są zakorzenieni i związani emocjonalnie z miastem. Z drugiej strony małe firmy są mniej podatne na wahania koniunkturalne i bardziej elastyczne w reakcji na zmiany trendów gospodarczych. W mieście

neoliberalnym zabieganie o obecność komercyjnych liderów gospodarczych jest naturalnym i zrozumiałym działaniem władz lokalnych. Z ekonomicznego punktu widzenia oddziałują one na lokalną strukturę gospodarczą, wspomagają system dochodów miast za sprawą odprowadzanych świadczeń wynikających z funkcjonowania firmy, jak i podatków od zatrudnionych w nich pracowników. Ponadto stanowią ważny element budowania wizerunku i prestiżu miasta, wpływając na budowanie przewagi konkurencyjnej miasta. Natomiast ze społecznego punktu widzenia są ważnymi pracodawcami w mieście. Należy jednak zaznaczyć, że część liderów samorządowych potrafi już artykułować wobec inwestorów pewne oczekiwania i ograniczenia, które wynikają z potrzeby dopasowania profilu inwestycji i oferowanych miejsc pracy do specyfiki miasta oraz potencjału wykształcenia i kompetencji mieszkańców albo doboru ofert inwestycyjnych, które nie wpłyną na obniżenie jakości miejskiego krajobrazu i nie zdeorganizują lokalnej struktury funkcjonalnej. Władze lokalne badanych miast wykazują zgodność w zakresie preferowanych kierunków rozwoju inwestycyjnego miasta, podkreślając szczególne znaczenie innowacyjności i nowoczesności gospodarki. Z pewnością są to cechy, które dają podstawy udanego konkurencyjnego miast.

Prezydenci badanych miast podkreślają, że edukacja stanowi we współczesnym mieście podstawę rozwoju i zgodnie deklarują szczególne zaangażowanie środków i projektów na rzecz poprawy poziomu oświaty. Coraz częściej wspierane są te profile nauczania, które odpowiadają obecnym na lokalnym rynku pracy i odnoszącym sukcesy ekonomiczne podmiotom gospodarczym. Badane miasta dość znacząco różnią się pod względem rozwoju i znaczenia funkcji akademickiej, choć – jak wynika z badań prowadzonych w innych krajach – obecność środowiska akademickiego może być znaczącą przewagą rozwojową miast średnich. Rolę szkół wyższych w przestrzeni miejskiej dostrzegają i próbują wspierać również władze lokalne badanych miast, przypisując środowisku akademickiemu szczególną rolę kreatora miejskiego klimatu innowacyjnego i kreatywnego, które – wraz z zainteresowanymi jednostkami i grupami społecznymi, instytucjami oraz podmiotami gospodarczymi – mogą generować nowe pomysły i idee w gospodarce miejskiej. Mimo świadomości wagi obecności środowiska akademickiego w mieście, prezydenci podnieśli kwestię własnych narzędzi i kompetencji w obszarze szkolnictwa wyższego, choć starają się aktywnie uczestniczyć w kreowaniu polityki akademickiej w sposób pośredni, m.in.

przez wspieranie bądź uczestnictwo w projektach naukowych oraz obecność w gremiach doradczych wraz z władzami akademickim.

Według liderów samorządowych badanych miast zarówno potransformacyjne, jak i poakcesyjne migracje zagraniczne o charakterze zarobkowym są procesem nieuchronnym i wynikają w większym stopniu z uwarunkowań zewnętrznych aniżeli wewnętrznych. Część rozmówców dostrzega pozytywny aspekt tego zjawiska, wyrażając nadzieję rozwój migracji powrotnych osób, którym się powiodło i których kapitał może być zainwestowany w mieście. W innych miastach z kolei problemy odpływu migracyjnego objęły pewne segmenty rynku pracy, z którego odpłynęły całe grupy zawodowe, poszukiwane za granicą i dużo lepiej tam opłacane. Prezydenci rozumieją motywacje migracyjne mieszkańców, którzy – obciążeni kredytami na zakupione na wolnym rynku mieszkania – są niejako zmuszeni do wyjazdu. Uznają przy tym odpływ suburbanizacyjny za zjawisko symptomatyczne i nieuchronne, a sam fakt nagłośnienia tego problemu, za zbytne przywiązanie do symbolu granicy, traktując ludność wyprowadzających się z miast centralnych nadal za mieszkańców swoich miast, którzy „żyją miastem, z miasta i w mieście” (w sensie morfologicznym).

Liderzy samorządowi miast średnich, pytani o fenomen rozwoju aktywności społecznej w postaci kontestujących neoliberalną politykę miejską, mają bardzo wyważone poglądy. Część z nich wskazuje na pierwsze ważne symptomy wzrostu podmiotowości obywateli miasta w formie dynamicznie rozwijającego się niemal od początku transformacji sektora organizacji pozarządowych. Odnosząc się do ruchów miejskich, doceniają potrzebę ich istnienia, uznając, że stanowią nowy, ożywczy impuls i niejednokrotnie mogą wyciągnąć polityków miejskich z „koryta rutyny”. Wykazują przy tym aktywność we wskazywaniu ważnych ze społecznego punktu widzenia i drobnych zarazem inwestycji i przedsięwzięć, które mogą znacząco wpłynąć na podniesienie jakości życia mieszkańców i chęć przebywania w integrujących społecznie miejscach.

Dla liderów samorządowych fakt, że aktywiści przechodzący do polityki stają się politykami miejskimi, wydaje się być naturalny. Pozostaje jednak kwestia umiejętności ich dalszego działania w ramach zinstytucjonalizowanych struktur miejskich, gdzie nie ma miejsca na kontestację i krytykę, ale na konkretne decyzje i ich realizację. Z jednej strony mogą wpłynąć na odpartyjnienie samorządu i wnieść

pewną twórczą naiwność, z której mogą wynikać ważne dla miasta idee i pomysły. Z drugiej natomiast mogą mieć poczucie lepszego rozumienia polityki miejskiej, uznając władzę za nieskuteczną i samodzielnie uprawiając swoją grę polityczną. Większość pytaných prezydentów wyraża również pewną wątpliwość odnośnie trwałości zaangażowania w miasto twierdząc, że aktywność aktywistów miejskich może z czasem osłabnąć, jeśli nie okaże się czymś więcej niż trendem bądź nowym wzorem zachowań i artykulacji doraźnych postulatów.

Mimo dominującej neoliberalnej polityki miejskiej i podkreślanego przez włodarzy miejskich znaczenia kapitału prywatnego dla gospodarki lokalnej, wyraźny wzrost poziomu dochodów miast oraz zachodzące procesy demograficzno-społeczne sprawiają, że władze badanych miast – w różnym czasie i na różne sposoby – podejmują coraz bardziej aktywne i kosztochłonne działania na rzecz poprawy jakości życia w mieście i angażują się w coraz większym stopniu w realizację polityki społecznej. Jest to korzystny trend po latach zaniedbań sfery społecznej, wynikających ze wstrząsu transformacyjnego i potrzeby poprawy sytuacji gospodarczej miast.

Faza 4

Badania nad kreatywnością miast wykazują, że jej ważnym źródłem powinny być lokalne zasoby kulturowe i dziedzictwo historyczne, które stanowią podstawę kształtowania się lokalnej tożsamości mieszkańców. Współcześnie, w dobie globalizacji i postępującej unifikacji przestrzeni miast, prowadzącej do ich homogeniczności krajobrazowej i słabnącej rozpoznawalności, szczególnie istotne jest takie kreowanie przestrzeni, by zachować jej tożsamość, a mieszkańcom pozostawić poczucie identyfikacji z miastem i ważnymi dla nich miejscami.

Znaczenie miejskich symboli, odwołujących się do historycznego dziedzictwa, dotyczy w głównej mierze mieszkańców tych miast, w których materialna obecność obiektów zabytkowych, o znaczącej wartości kulturowej jest zarazem uznawana w skali ponadregionalnej. W miastach, których apogeum rozwoju i znaczenia w sieci osadniczej miało miejsce bliżej czasów współczesnych, mieszkańcy kształtują swoją tożsamość na podstawie elementów, które kojarzą z ważnymi i symbolicznymi miejscami dla siebie, albo wskazują na takie, które w ich opinii są negatywne i za

sprawą pejoratywnych komunikatów – zazwyczaj medialnych – zaczynają te miasta symbolizować.

Kreowanie wizerunku miejskiego przez władze lokalne miast średnich odbywa się na znanych z największych miast zasadach. Poziom odniesienia do lokalnych zasobów i tożsamości jest zróżnicowany, mimo że mieszkańcy badanych miast w istotnym stopniu odwołują się do lokalnego dziedzictwa. Ten rozdźwięk pomiędzy opinią społeczną a działaniami polityków miejskich jest dość symptomatyczny. Wydaje się, że ten swoisty rodzaj „czucia” miasta, jaki posiadają mieszkańcy, mógłby być stosowną refleksją dla włodarzy miast. Kreowany obraz miasta powinien artykułować procesy odzwierciedlające lokalną tożsamość, a lokalne podmioty powinny tworzyć sugestywne opowieści z silnym odniesieniem do przestrzeni miejskiej. Zdarza się jednak, że przemyślana i konsekwentnie przeprowadzona strategia promocyjna miasta może wykreować z idei i pomysłów jej twórców nową markę miasta, która znajdzie swoje rzeczywiste podstawy w lokalnej gospodarce i społeczności. Największym zagrożeniem w toku kreowania miejskiego wizerunku jest – spotykana często w dużych miastach – tendencja i pokusa do kopiowania i bezrefleksyjnego implementowania pomysłów promocyjnych z innych miast. Motywacje władz lokalnych w tego typu postępowaniu są co najmniej dwutorowe: z jednej strony są to ambicje liderów i potrzeba „wyróżnienia się” przez realizację często niezwiązanego z lokalnym klimatem miasta obiektu, który ma przykuwać szczególną uwagę i podnosić atrakcyjność miasta. Z drugiej strony władze lokalne próbują się „dopasować” do oczekiwań potencjalnych odbiorców i „kopiować” kampanie, które były pomysłem dla innych miast, bez refleksji odnośnie lokalnych uwarunkowań i z naiwną wiarą, że ich miastu też przyniosą sukces.

Faza finalna

Polskie miasta średnie cechuje wielowymiarowa różnorodność, a niejednorodny potencjał startowy tych miast oraz rozmaite trajektorie rozwojowe – spontaniczne bądź stymulowane – ową różnorodność tylko wzmagają. Wszystkie uwarunkowania i okoliczności funkcjonowania sieci miast średnich wymagały szczególnego podejścia ze strony władz samorządowych oraz odważnych i często ryzykownych działań i decyzji, by wprowadzić miasta na odpowiednie tory rozwojowe. W pierwszych latach transformacji społeczno-gospodarczej strategicznym kierunkiem w polityce

miejskiej był rozwój gospodarczy, który miał się dokonać za sprawą wdrażanej neoliberalnej polityki pozyskiwania inwestorów oraz tworzenia klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, mających zapewnić miastom przewagę konkurencyjną. Nie ulega wątpliwości, że w ostatnich latach zaznaczają się pewne symptomy optymalnego z punktu widzenia organizmu miejskiego podejścia do prowadzonej polityki miejskiej, które wyraża się zbilansowanym traktowaniem sfer: społecznej, gospodarczej i przestrzennej miasta. Fakt, że politycy miejscy w coraz większym stopniu koncentrują swoje działania na polityce społecznej i przestrzennej, wydaje się niezbędnym krokiem po dokonanej już transformacji struktur gospodarczych miasta i dalece zaawansowanych przeobrażeniach infrastrukturalnych.

Część miast średnich, które najwcześniej uporały się z następstwami transformacji i konsekwentnie są kierowane i stymulowane przez polityków lokalnych, jest w stanie konkurować z ośrodkami wielkomiejskimi za sprawą umiejętnego korzystania z lokalnych zasobów gospodarczych oraz pewnych przewag – głównie o charakterze społeczno-kulturowym. Inne z kolei winny poszukiwać swoich specyficznych cech, które nadadzą im wyjątkowości i wpłyną na podniesienie poziomu ich atrakcyjności ekonomicznej i/lub rezydencjonalnej. I choć miasta średnie ustępują metropoliom pod względem rozwoju gospodarczego i oferty rynku pracy, to mają pewne często nieuświadomione i uspięone potencjały, które mogą stanowić ich kluczowe szanse i trajektorie rozwojowe.

Polityka miejska prowadzona w miastach średnich stanowi często kalkę działań podejmowanych w ośrodkach wielkomiejskich. Wydaje się, że samo czerpanie z dobrych pomysłów nie jest błędem i może być dla rozwoju miast średnich stymulujące, natomiast kwestią zasadniczą pozostaje umiejętny dobór tych działań i dopasowanie ich do skali miasta, w którym mają być zaimplementowane.

W polityce miejskiej współczesnych miast zaznaczają się dwa zasadnicze typy dychotomii: polityka neoliberalna *versus* polityka prospołeczna oraz miasto tradycyjne *versus* miasto nowoczesne. O różnorodności i wielości podejść świadczy fakt, że w przypadku pięciu analizowanych miast pozycja każdego z nich jest odmienna, co wiąże się z zasobami, jakimi dysponuje każde z miast, a także ze sformułowanych przez władze lokalne wizjami rozwojowymi oraz prowadzonymi politykami miejskimi. Miasta, które mają stabilnych i wielokadencyjnych liderów,

mają też zazwyczaj jednoznaczną, ściśle określoną i konsekwentnie realizowaną politykę miejską.

Władze miast średnich, podobnie jak w przypadku miast dużych, starają się wykreować wizerunek swoich miast jako nowoczesnych, otwartych i atrakcyjnych dla inwestorów i turystów oraz oferujących wysoką jakość życia mieszkańcom. Cele polityk miejskich są niemal tożsame, natomiast różni je sposób realizacji. Można wskazać na dwa skrajne typy działań strategicznych i wizerunkowych miast: na bazie znane-swoje bądź nowe-obce. Pierwszy sposób kreowania obrazu miasta wiąże się z jego dziedzictwem kulturowym i historycznym oraz miejscami i atrybutami, które je cechują i symbolizują. Druga grupa działań polega na wykreowaniu czegoś nowego, co ma wprowadzać w przestrzeń miasta pewną „inność” i zaskoczenie. Wynika to zazwyczaj z braku odpowiednio atrakcyjnych lokalnych walorów i potencjału miejsc bądź też ze świadomego pomijania lokalnych narracji, dotychczas źle ocenianych i budujących negatywny stereotyp miejsc i miast.

Polityka miejskiej kreatywności przybiera dwie zasadnicze formy: wspierania i zachęcania przedstawicieli klasy kreatywnej do zamieszkania w danym mieście i ich twórczej aktywności, a także działań na rzecz wykreowania pożądanego z punktu widzenia władz wizerunku miejskiego, który przyczyni się do pobudzenia rozwoju społecznego i ekonomicznego miasta. W polskich miastach średnich, podobnie jak w przypadku ośrodków wielkomiejskich, aktywność polityków miejskich na rzecz kreatywności sprowadza się głównie do drugiej formy, przez próby wprowadzania miasta – narzędziami typowymi dla polityki neoliberalnej – w orbitę międzymiejskiej konkurencji o inwestora, turystę i mieszkańca.

4.3.3. Możliwości wykorzystania uzyskanych wyników

Rezultaty badawcze, które uzyskano w toku prowadzonych analiz oraz oparte na nich wnioski, pozwalają sformułować pewne rekomendacje dla władz lokalnych ośrodków niemetropolitalnych w zakresie kierunków prowadzonej polityki miejskiej.

Z pewnością w polskich miastach średnich należy dążyć choćby do równoważenia liberalnych kwestii gospodarczych z polityką pro-społeczną. Politycy miejscy powinni umiejętnie łączyć działania na rzecz implementacji nowych kierunków rozwojowych z lokalnymi zasobami o charakterze społeczno-kulturowym. Ten kierunek prowadzonej polityki miejskiej da szansę na zachowanie autentyczności

i wyjątkowości poszczególnych miejsc w mieście, co stanowi jedną z naczelnych reguł idei miasta kreatywnego, do której nawiązują władze lokalne większości miast średnich.

Ze studiów literaturowych i przeprowadzonych badań wynika, że miasta średnie posiadają znaczący potencjał, który – odpowiednio zarządzany – przyczyni się do wykreowania wysokiej jakości życia. Oferta rezydencjonalna miast średnich, bardziej dostępny pod względem ekonomicznym rynek nieruchomości, wiele autentycznych dzielnic i miejsc, które zachowały swój szczególny klimat z przeszłości, nadal niewykorzystane obszary postindustrialne i wiele innych niszowych i oryginalnych miejsc mogą stanowić kluczowe czynniki przyciągające do miasta grupy twórcze, dla których takie środowisko jest najbardziej atrakcyjne.

Dlatego ważne jest przekonanie polityków zarządzających miastami średnimi o potrzebie prowadzenia działań rozwojowych w oparciu o wymienione wyżej czynniki, wynikające z lokalnej specyfiki i wpisane w przestrzeń miejską. To może sprawić, że miasta średnie staną się miejscami koncentracji klasy kreatywnej i firm sektora kreatywnego. Taki autentyczny wizerunek miasta kreatywnego może z kolei wpłynąć na zainteresowanie innych grup uchodzących za kreatywne, czyli pracowników sektora zaawansowanych technologii i innowacji, co da miastom kolejny impuls rozwojowy i konkretny wymiar ekonomiczny w postaci nowych miejsc pracy.

Dominujące obecnie działania na rzecz kreowania wizerunku miasta średniego, częściej poszukiwanego poza miastem, a następnie implementowanego w mieście – bez respektu dla lokalnej specyfiki i wypychającego to, co dla miasta i jego mieszkańców ważne – sprawia, że takie miasta są kreowane na wzór innych miast albo według pomysłów ich liderów. Równoważenie obu podejść i budowanie wizerunku miasta kreatywnego na podstawie faktycznie istniejących i funkcjonujących w przestrzeni miejskiej jednostek i grup kreatywnych, wtopionych w lokalny koloryt i tożsamość miasta, mogą skutecznie zainicjować powstanie i harmonijny rozwój miejskiego środowiska kreatywnego. I to właśnie władarze miast średnich mają tę szczególną szansę ze względu na optymalną skalę i poziom kapitału kulturowego zarządzanych przez nich miast.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

Autorska monografia pt.: *Przestrzeń społeczna miasta okresu transformacji. Przypadek Gdyni*, wydana w 2008 roku przez Wydawnictwo Naukowe *Scholar*, będąca wynikiem badań prowadzonych w ramach pracy doktorskiej, była ważnym osiągnięciem naukowym po uzyskaniu przeze mnie stopnia naukowego doktora. Istotnym tego przejawem był fakt zaproszenia mnie na wygłoszenie wykładu podczas cyklicznych seminariów EUROREG w Uniwersytecie Warszawskim². Podjęte podczas dysertacji zagadnienia kształtowania przestrzeni społecznej w miastach postsocjalistycznych oraz przeprowadzone analizy postępujących procesów polaryzacji i segregacji przestrzennej okazały się interesującymi kwestiami badawczymi, które miałam okazję zaprezentować podczas międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych³ oraz opublikować w formie artykułów naukowych⁴.

² Wystąpienie pt.: *Przekształcenia struktury społeczno-przestrzennej Gdyni* w dniu 12 kwietnia 2007 roku

³ Referaty wygłoszone na konferencjach naukowych:

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Socio-spatial structures of Polish Cities*, 1st International Conference of Young Urban Researchers, New University of Lisbon (Portugalia)

Magdalena Szmytkowska, 2016, *Procesy segregacji w miejskiej przestrzeni*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa ph.: Problemy i wyzwania dla kształtowania współczesnej polityki mieszkaniowej, Politechnika Gdańska – Urząd Miasta Gdyni, Gdańsk-Gdynia

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przestrzenny wymiar społecznych zróżnicowań. Przykład Gdyni*, XX Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przekształcenia struktury społeczno-przestrzennej Gdyni*, Cykl seminariów EUROREG, Uniwersytet Warszawski, Warszawa

Magdalena Szmytkowska, 2008, *Przemiany miejskich struktur funkcjonalno-przestrzennych w kontekście integracji europejskiej. Przykład Gdyni*, Konferencja naukowa ph.: Europa bez granic – nowe wyzwania – nowa jakość przestrzeni, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Socio-spatial structures of Polish Cities*, 1st International Conference of Young Urban Researchers, New University of Lisbon (Portugalia)

Magdalena Szmytkowska, 2007, *The Socio-spatial Fragmentation of Post-socialist Cities. Case of Gdynia*, 2nd International Urban Geographies of Post-communist States workshop: 'Similarity and difference in post-communist urban change', Stockholm School of Economy, Stockholm-Tallinn (Szwecja-Estonia)

Magdalena Szmytkowska, 2011, *In or out of the city? Urban and social processes in Polish cities during last 20 years*, 2nd International Conference of Young Urban Researchers, Instituto Universitário de Lisboa (ISCTE-IUL), Lizbona (Portugalia)

Magdalena Szmytkowska (z: M. Grabkowska), 2013, *Deconstructing privatization – neoliberal practices as substitute for housing policies in post-socialist cities*, 5th International Urban Geographies of Post-Communist States Conference, Tbilisi State University, Tbilisi (Gruzja)

Magdalena Szmytkowska, 2016, *Procesy segregacji w miejskiej przestrzeni*, Międzynarodowa Konferencja Naukowa ph.: Problemy i wyzwania dla kształtowania współczesnej polityki mieszkaniowej, Politechnika Gdańska – Urząd Miasta Gdyni, Gdańsk-Gdynia

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przestrzenny wymiar społecznych zróżnicowań. Przykład Gdyni*, XX Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przekształcenia struktury społeczno-przestrzennej Gdyni*, Cykl seminariów EUROREG, Uniwersytet Warszawski, Warszawa

⁴ Artykuły naukowe: Szmytkowska M., Sagan I., 2006, *Social Well-Being and Multi-Level Governance: the Case of Gdynia* [w:] M. Harland (red.) *Globalization and the Future of Economic, Social and Cultural Rights*, Kentigern Publishing, Glasgow, s. 113-124

W kolejnych latach moja działalność naukowa wiązała się głównie ze studiami miejskimi, czego dowodzi tematyka opublikowanych opracowań naukowych i prac badawczych (wykaz wszystkich aktywności naukowych w załączniku 3). Moje obserwacje badawcze oraz opracowania naukowe i aplikacyjne nadal koncentrowały się głównie wokół Gdyni, czego wyrazem jest fakt, że niemal połowa publikacji naukowych z lat 2006-2016 jest poświęcona temu miastu. W porównaniu z zakresem badań prowadzonych w ramach dysertacji doktorskiej, zawężyłam – konkretyzując zarazem – swoje zainteresowania badawcze do kwestii społecznej w mieście, odnoszonej do tematyki tożsamościowej, kulturowej, a także do jej przestrzennego wymiaru w postaci różnorodności społecznej dzielnic, funkcjonowania i znaczenia przestrzeni publicznych, różnorodności funkcji miejskich, wymiarów lokalnej przedsiębiorczości itp.

Wobec takiego wyboru dociekań naukowych, naturalnym rozwinięciem zainteresowań badawczych było podjęcie szerokiej i inspirującej problematyki polityki miejskiej, realizowanej przez władze lokalne, która istotnie oddziałuje i modeluje kwestie społeczne w mieście. Z drugiej strony jest realizowana w ramach krajowej i regionalnej polityki społecznej, gospodarczej i przestrzennej, co odbija się na kierunkach podejmowanych przemian w mieście. Pośród zagadnień badawczych, które podjęłam w ramach analiz społeczno-przestrzennych Gdyni, można wskazać następujące: tożsamość lokalna, przestrzeń społeczna, przestrzeń publiczna, polityka społeczna, rozwój struktur funkcjonalno-przestrzennych, segregacja społeczno-przestrzenna, lokalne postawy przedsiębiorcze itp. Wyniki swoich prac prezentowałam podczas konferencji i seminariów naukowych⁵ oraz opublikowałam w formie monografii i artykułów naukowych⁶.

Szmytkowska M., 2009, *Spółeczna różnorodność gdyńskich podprzestrzeni. Dobre i złe dzielnice w opinii mieszkańców*, Rocznik Gdyński, t. 21, s. 205-211

Szmytkowska M., 2010, *'Miasta w mieście' czy monofunkcyjne dzielnice rezydencjonalne? Współczesne zespoły mieszkaniowe na przykładzie Gdyni Zachód*, [w]: L. Michałowski, D. Rancew-Sikora, A. Bachórz (red.), *Miasto nie-miasto. Refleksje o mieście jako społeczno-kulturowej hybrydzie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 104:120

⁵ Wystąpienia konferencyjne:

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przestrzenny wymiar społecznych zróżnicowań. Przykład Gdyni*, XX Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Magdalena Szmytkowska, 2007, *Przekształcenia struktury społeczno-przestrzennej Gdyni*, Cykl seminariów EUROREG, Uniwersytet Warszawski, Warszawa

Magdalena Szmytkowska, 2008, *Przemiany miejskich struktur funkcjonalno-przestrzennych w kontekście integracji europejskiej. Przykład Gdyni*, Konferencja naukowa ph.: Europa bez granic – nowe wyzwania – nowa jakość przestrzeni, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

Ponieważ miasto Gdynia jest nieodłącznym, w sensie funkcjonalno-przestrzennym oraz społeczno-gospodarczym, trzonem zespołu miejskiego Trójmiasta, podejmowałam równoległe analizy dotyczące tej skali przestrzennej. Specyfika położenia fizyczno-geograficznego Trójmiasta i uwarunkowany nim linearny układ rozwojowy, a także szereg powiązań o charakterze infrastrukturalnym sprawiają, że wiele procesów zachodzących w tych miastach jest współzależnych i przebiega analogicznie, powodując porównywalne skutki w badanych miastach. W swoich badaniach odniosłam się do dwóch zasadniczych kwestii związanych z zespołem miejskim Gdańsk-Gdynia-Sopot. Z racji walorów położenia geograficznego oraz związanej z nimi atrakcyjności rezydencjonalnej i turystycznej, zainteresowały mnie zachodzące w Trójmieście procesy kształtowania przestrzeni publicznych,

Magdalena Szymtkowska, 2008, *Postawy przedsiębiorcze wśród mieszkańców Gdyni*, Konferencja naukowa ph.: Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego, Akademia Pedagogiczna, Kraków

Magdalena Szymtkowska, 2009, *'Miasta w mieście' czy monofunkcyjne dzielnice rezydencjonalne? Współczesne zespoły mieszkaniowe na przykładzie Gdyni Zachód*, Konferencja naukowa ph.: Miasto nie-miasto, czyli o mieście jako społeczno-kulturowej hybrydzie, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański, Gdańsk

Magdalena Szymtkowska, 2009, *Tożsamość miejsc i ludzi. Gdynia i gdynianie*, Konferencja naukowa ph. Tożsamość kulturowo-cywilizacyjna Gdyni, Wyższa Szkoła Komunikacji Społecznej, Gdynia

⁶ Monografie i artykuły naukowe:

Szymtkowska M., 2006, *Zmiany przestrzenne i przeobrażenia społeczne strefy podmiejskiej Gdyni w ujęciu historycznym*, [w:] M. Czepczyński (red.) *Przestrzenie miast postsocjalistycznych. Studia społecznych przemian przestrzeni zurbanizowanej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk-Poznań, s. 207-215

Szymtkowska M., Sagan I., 2006, *Social Well-Being and Multi-Level Governance: the Case of Gdynia* [w:] M. Harland (red.) *Globalization and the Future of Economic, Social and Cultural Rights*, Kentigern Publishing, Glasgow, s. 113-124.

Szymtkowska M., 2008, *Przestrzeń społeczna miasta okresu transformacji. Przypadek Gdyni*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 1-210

Szymtkowska M., 2008, *Kształtowanie nowych funkcji centrów czy symptomy kryzysów ulic 'salonów miast'?*, [w:] Jałowicki B., Łukowski W., (red.), *Szata informacyjna miasta*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 126-136

Szymtkowska M., 2008, *Przemiany miejskich struktur funkcjonalno-przestrzennych w kontekście integracji europejskiej. Przykład Gdyni*, [w:] S. Dołbłas, A. Raczyk (red.), *Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych. Europa bez granic – nowa jakość przestrzeni*, Rozprawy Naukowe IGI RR UW 4, Uniwersytet Wrocławski: s. 243-250

Szymtkowska M., 2009, *Tożsamość miejsc i ludzi. Gdynia i gdynianie*, Zeszyty Gdyńskie Wyższej Szkoły Komunikacji Społecznej w Gdyni, t. 4, s. 41-54

Szymtkowska M., 2009, *Społeczna różnorodność gdyńskich podprzestrzeni. Dobre i złe dzielnice w opinii mieszkańców*, Rocznik Gdyński, t. 21, s. 205-211

Szymtkowska M., Sagan I., Masik G., 2009, *Postawy przedsiębiorcze mieszkańców Gdyni* [w:] Z. Zioło, T. Rachwał (red.), *Rola przedsiębiorczości w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego. Przedsiębiorczość – Edukacja 5*, UP w Krakowie, Warszawa – Kraków, 228-243.

Szymtkowska M., 2010, *'Miasta w mieście' czy monofunkcyjne dzielnice rezydencjonalne? Współczesne zespoły mieszkaniowe na przykładzie Gdyni Zachód*, [w:] L. Michałowski, D. Rancew-Sikora, A. Bachórz (red.), *Miasto nie-miasto. Refleksje o mieście jako społeczno-kulturowej hybrydzie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 104:120

Szymtkowska M., Czepczyński M., 2014, *Współczesny krajobraz kulturowy Gdyni*, [w:] T. Stegner (red.), *Gdynia Zachód: z przeszłości w przyszłość*, Kosycarz Foto Press, Gdańsk-Gdynia, s. 268-307

Szymtkowska M., 2015, *Gdynia – w poszukiwaniu miejskiej tożsamości i jej edukacyjnych odniesień*, [w:] T. Sadoń-Osowiecka (red.), *Miejsce przestrzeni krajobraz. Edukacyjne znaki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 153-168.

Sagan I., Szymtkowska M., Masik G., 2007, *Mieszkańcy Gdyni wobec przedsiębiorczości*, ekspertyza naukowo-badawcza, maszynopis, Urząd Miasta Gdyni, s. 90

ujmowanych w kontekście ich jakości, dostępności i użytkowników. Szczególnie wyróżniającą grupę przestrzeni publicznych stanowią obszary nadwodne (*waterfronts*), na których skoncentrowałam się w swoich wystąpieniach⁷ i opracowaniach naukowych⁸. Uzasadnia to nie tylko fakt, że *waterfront* jest obszarem miejskim o wysokich walorach położenia na styku woda-ład, niejednokrotnie budującym lokalną tożsamość i koncentrującym miejsca o dużym ładunku symbolicznym. Równie istotne jest to, że w obrębie granic administracyjnych Trójmiasto posiada niemal 100 km nabrzeży: około 52 km linii brzegowej wzdłuż zatoki morskiej oraz 44 km sztucznie usypanych nabrzeży portowych w Gdyni wraz z obszarami nadrzeczными w Gdańsku, pełniącymi funkcje portowe. I choć obszary o funkcjach typowo miejskich stanowią obecnie zaledwie 6% całego *waterfrontu* Gdańska, Gdyni i Sopotu, to rosnące zainteresowanie procesami rewitalizacji obszarów poportowych i postoczniowych oraz realizowane i planowane kolejne inwestycje mogą istotnie zwiększyć obszary nadwodne o funkcjach miejskich i tym samym znacząco zmienić strukturę funkcjonalną całego omawianego obszaru (szacuje się, że potencjał obszarów przemysłowych wynosi około 25-27 km). Stąd, w kontekście kształtowania przestrzeni publicznych, ważne jest, by oddawane miastu obszary nadwodne były rezultatem wielowymiarowego konsensusu: tradycji i nowoczesności, młodzieńczości i dojrzałości, komercji i ogólnej dostępności itd. Nie może być li tylko nową kreacją realizowaną pod dyktando dewelopera, z nośnymi hasłami nowoczesności i funkcjonalności, z nieograniczoną presją urbanistyczną, nie

⁷ Wystąpienia konferencyjne:

Magdalena Szmytkowska (z: K. Nowicka), 2011, *Możliwości rozwoju turystyki w zrewitalizowanych obszarach miast. Na przykładzie Trójmiasta*, 8th International Population Conference ph. Men-City-Nature. New Processes & Structures, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Magdalena Szmytkowska, 2014, *Neo-liberal reality in post-industrial waterfronts in the post-socialist city. The case of Tri-City*, The ReNewTown Final Conference, University of Ljubljana, Ljubljana (Słowenia)

Magdalena Szmytkowska, 2011, *Specyfika kreacji przestrzeni publicznych w miastach nadmorskich. Na przykładzie Trójmiasta*, XXIV Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Magdalena Szmytkowska (z: K. Nowicka), 2012, *Ku komercjalizacji czy upublicznieniu przestrzeni? Dylematy kształtowania obszarów nadwodnych na przykładzie Trójmiasta*, Konferencja naukowa ph: Przekształcenia regionalnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

⁸ Publikacje naukowe:

Nowicka K., Szmytkowska M., 2014, *Concrete and water. Searching for new possibilities of the tourist function development in Tricity*, *Часопис соціально-економічної географії*, t. 16, s. 51-55

Szmytkowska M., Nowicka K., 2015, *Neo-Liberal Reality in Post-Industrial Waterfronts of the Post-Socialist Cities: The Polish Tri-City Case*, *Economic and Business Review* 17(2), s. 185-202

Szmytkowska M., 2015, *Polityka neoliberalna w mieście i jej społeczno-przestrzenne konsekwencje*, [w:] J. Bach-Głowińska (red.), *Poszukiwanie modelu inteligentnego miasta. Przykład Gdańska i Glasgow*, Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa, 195-210.

tylko na zdegradowane obszary zurbanizowane, ale także na tereny cenne przyrodniczo i rekreacyjnie.

Drugą kwestią badawczą, związaną z Trójmiastem, której podjęłam się w latach 2012-2014, były procesy metropolizacji zespołu miejskiego Gdańsk-Gdynia-Sopot oraz okolicznych, powiązanych funkcjonalnie, jednostek terytorialnych. Włączyłam się tym samym w nawiązany na przełomie 1. i 2. dekady XXI wieku dyskurs naukowy pomorskiego środowiska akademickiego, podejmującego zagadnienia rozwoju miast, którego nasilenie było bezpośrednio związane z ówczesną aktywnością lokalnych samorządów na rzecz ustanowienia obszaru metropolitalnego Trójmiasta oraz ogólnopolską dyskusją nad kształtem planowanej ustawy metropolitalnej. Mój wkład w tę dyskusję dotyczył głównie podjęcia problematyki tworzenia związków metropolitalnych w policentrycznych układach miejskich, do których bez wątpienia należy Trójmiasto^{9,10}. W ramach prowadzonych badań analizowałam przede wszystkim potencjał metropolitalny Trójmiasta, które niewątpliwie posiada odpowiednią masę krytyczną dla ukształtowania funkcji metropolitalnych o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto koncentrowałam swoją uwagę na możliwościach współpracy międzygminnej, niezbędnej dla integracji i podejmowania wspólnych działań na rzecz rozwoju obszaru metropolitalnego, poprzez wskazanie pól kooperacji i konkurencji. Starłam się wykazać celowość współpracy między gminami, których funkcje są często wobec siebie komplementarne i mogą służyć całemu obszarowi metropolii. Włączyłam się również w dyskusję na tematy związane z instytucjonalnym wymiarem metropolizacji,

⁹ Wystąpienia konferencyjne:

Magdalena Szymtkowska (z: K. Nowicka, D. Szymańska), 2013, *Tri-city or three cities? Problems in the metropolitan integration of Tricity*, 9th International Conference ph. Man-City-Nature. Integrated development of cities and regions, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Magdalena Szymtkowska, 2013, *Potencjał trójmiejskiej przestrzeni metropolitalnej. Pola integracji i dezintegracji*, VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph.: Miasta XXI wieku, Uniwersytet Opolski, Opole

Magdalena Szymtkowska, 2013, *Top-down czy bottom up? Dylematy kreowania policentrycznych obszarów metropolitalnych na przykładzie Trójmiasta*, Konferencja naukowa ph.: Polityka Miejska. Wyzwania, Doświadczenia, Inspiracje, Uniwersytet Warszawski, Warszawa

¹⁰ Publikacje naukowe:

Szymtkowska M., 2014, *Potencjał trójmiejskiej przestrzeni metropolitalnej - pola integracji i dezintegracji*, Studia Miejskie, t. 13, s. 27-36

Szymtkowska M., 2014, *Top-down czy bottom-up? Dylematy kształtowania policentrycznych obszarów metropolitalnych na przykładzie Trójmiasta*, Studia Regionalne i Lokalne, t. 3, s.26-45

Szymtkowska M., 2014, *Procesy metropolizacji w Trójmieście - ku obszarowi metropolitalnemu czy spolaryzowanemu duopolowi?* [w:] K.Kuć-Czajkowska, M. Sidor (red.) *Miasta aglomeracje metropolie*. W nurcie globalnych przemian Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Łódź, s. 77-98

Frankowski J., Szymtkowska M., 2015, *Regionalne zróżnicowanie nowych partnerstw miejskich w Polsce*, Zarządzanie Publiczne 30(2), 131-150

a szczególnie – sposobami ustanawiania obszarów metropolitalnych (obligatoryjnie *versus* dobrowolnie; oddolnie *versus* odgórnie), ze wskazaniem argumentacji władz lokalnych mających w tych kwestiach odmienne poglądy. Trudności w poszukiwaniu konsensusu metropolitalnego w zdecydowaniu większym stopniu dotyczą policentrycznych układów osadniczych, co naówczas było szczególnie widoczne w przypadku konurbacji górnośląskiej czy właśnie trójmiejskiej. Kwestia metropolitalna stała się w znaczącym stopniu problemem o charakterze politycznym, nie zaś merytorycznym i jest uzależniona od priorytetów władz centralnych w zakresie procedowania ustawy metropolitalnej i decydowania o przyznaniu statusu obszaru metropolitalnego. Jest to szczególnie niekorzystne w kontekście obszarów, których potencjał metropolitalny jest bezdyskusyjny i nadanie ich działaniom ram administracyjnych byłoby usankcjonowaniem rozwoju metropolii oraz wzrostu jej rangi w skali polskiej i międzynarodowej.

Dodatkowymi obszarami badawczymi, które znalazły się w polu moich zainteresowań naukowych, mającymi istotne znaczenie w kontekście kształtowania przestrzeni Trójmiasta w jej społecznym ujęciu, były nasilające się procesy suburbanizacji. Należy przy tym wyodrębnić dwa kierunki odpływu mieszkańców z części centralnych miast: do sąsiadujących gmin bądź na obrzeża miasta, należące do niego w sensie administracyjnym. Dla mnie interesujący i ważny był ten drugi aspekt przemieszczeń mieszkańców i żywiołowego rozwoju dzielnic peryferyjnych Gdańska i Gdyni, które w latach 70. XX wieku były obszarami wiejskimi, włączanymi w granice administracyjne miast i traktowanymi jako rezerwowe obszary rozwojowe miasta, które ostatecznie nie zostały wykorzystane z powodu nasilającego się kryzysu gospodarczego, znamionującego upadek systemu socjalistycznego.

Szereg analogii pomiędzy procesami zachodzącymi w strefie podmiejskiej oraz na wspomnianych obszarach peryferyjnych miasta sprawia, że coraz częściej podejmowane są analizy przemian tzw. międzymieścia (*in-between city*), czyli dynamicznie i zazwyczaj chaotycznie rozwijającej się strefy podmiejskiej wewnętrznej Zmiany funkcjonalne i społeczne tego typu przestrzeni stykowej pomiędzy miastem i zewnętrzną strefą podmiejską stały się przedmiotem moich badań i próbą odpowiedzi na pytanie: czy tego typu obszary zmierzają ku wykreowaniu wielofunkcyjnej dzielnicy wielkomiejskiej, np. zgodnie z ideą

Nowego Urbanizmu (*new urbanism*) czy też ukształtują się jako obszar o cechach i funkcjach typowych dla suburbiów¹¹.

Za kluczowe, w kontekście moich przyszłych dociekań naukowych, uważam dwie kolejne grupy zagadnień badawczych, których podjęłam się w ramach własnych badań pilotażowych, a mianowicie: zjawisko migracji zarobkowych Polaków oraz postępujące w wielkich miastach procesy studentyfikacji. W przypadku problematyki migracyjnej przeprowadziłam (korzystając ze zdobytego dofinansowania w ramach badań własnych finansowanych przez Uniwersytet Gdański) badania polskich grup imigrantów w Dublinie (lata 2008-2009) wraz z podjęciem próby określenia poziomu ich aktywności oraz wpływu na kształtowanie przestrzeni społecznej miasta. Wyniki swoich badaniach zaprezentowałam w formie referatów podczas dwóch konferencji międzynarodowych oraz wykładu przeprowadzonego w ramach cyklicznego seminarium RECOURSE, organizowanego od kilkunastu lat przez Katedrę Geografii Ekonomicznej Uniwersytetu Gdańskiego¹². Ponadto opublikowałam je w formie anglojęzycznego artykułu¹³. Zagadnienie polskich migracji, nie tylko współczesnych, ale również ich wymiar historyczny, stanowi dla mnie ważne wyzwanie badawcze i stanowi jeden z kluczowych planów naukowych na najbliższe lata (próba aplikowania o środki NCN, w ramach programu Sonata Bis w 2017 roku).

Drugim zagadnieniem naukowym, które zrealizowałam w ramach projektu pilotażowego wraz z dr hab. Moniką Murzyn-Kupisz (z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie), była identyfikacja procesów studentyfikacji we współczesnych polskich miastach oraz próba wykazania ich związków z gentryfikacją. Zjawisko to jest

¹¹ Wystąpienia konferencyjne i publikacje naukowe:

Magdalena Szmytkowska, 2012, *Konsekwencje społeczne suburbanizacji*, Konferencja naukowa (w ramach Warsztatów Charette) ph: „Jaka przyszłość dla Gdyni Zachód?” Urząd Miasta Gdyni, Gdynia

Magdalena Szmytkowska, 2014, (z: K. Nowicka), *Koncepcja in-between city w kontekście obszarów peryferyjnych polskich miast. Na przykładzie Trójmiasta*, XXVI Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Szmytkowska M., 2014, Ku urbs czy sub-urbs? Przestrzeń i mieszkańcy nowych osiedli mieszkaniowych w obszarach peryferyjnych dużych miast, [w:] M. Madurowicz (red.) *Kształtowanie współczesnej przestrzeni miejskiej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 550-562

¹² Wystąpienia konferencyjne i seminaryjne:

Magdalena Szmytkowska, 2009, *Polish Migrants in Urban Space of Dublin*, 7th International Population Conference ph. Men–City–Nature. New Processes Questions and Research Methods, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Magdalena Szmytkowska, 2012, *Polish Migrants and Urban Space of Dublin*, Jubileuszowa Konferencja Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej, Instytut im. Georgia Eckerta, Brunzswik (Niemcy)

Magdalena Szmytkowska, 2009, *Polscy imigranci w przestrzeni Dublina*, cykliczne seminarium naukowe RECOURSE, Katedra Geografii Ekonomicznej, Uniwersytet Gdański, Gdańsk

¹³ Szmytkowska M., 2011, *Polish Migrants in Urban Space of Dublin*, Bulletin of Geography. Socio-economic Series, nr 16, s. 139-152

zdecydowanie lepiej rozpoznane w literaturze anglosaskiej, jednak z uwagi na wyraźny wzrost liczby studentów, szczególnie w pierwszych 20 latach po zmianach ustrojowych, również w Polsce wzbudza zainteresowanie środowiska naukowego. Co więcej, znaczenie obecności studentów zaczęli dostrzegać też politycy miejscy. Nie ma bowiem wątpliwości, że młode osoby napływające do ośrodków akademickich, wpływają nie tylko na strukturę społeczną i zachowania społeczne w przestrzeni miasta, ale mogą istotnie oddziaływać na ekonomiczny wymiar miasta (rynek nieruchomości, specyficzne usługi, gastronomia, kultura i rozrywka itp.) Przeprowadzony równoległe z dr hab. Moniką Murzyn-Kupisz projekt pilotażowy miał na celu nie tylko porównanie obu reprezentowanych przez nas ośrodków akademickich (Kraków i Trójmiasto), ale nade wszystko odniesienie naszych spostrzeżeń z polskich miast do opisywanych, w przestudiowanej przez nas literaturze zagranicznej, *case studies*, głównie miast brytyjskich i amerykańskich. Niewątpliwie duża liczba studentów wyższych uczelni w stosunku do liczby mieszkańców miast sprawia, iż mogą oni wywierać istotny potencjalny wpływ na ich przestrzeń miejską, co jest analogiczne z sytuacją miast opisywanych w literaturze zagranicznej (rynek nieruchomości, w szczególności ceny oraz charakter wynajmu mieszkań, preferencje lokalizacyjne do wynajmowania lokali w dzielnicach w pobliżu centrum). Pośród różnic można wskazać na brak wyraźnych nowych skupisk (enklaw) studenckich oraz widoczną obecność studentów na terenie starych osiedli blokowych, które są dogodnie zlokalizowane i połączone z historycznymi obszarami komunikacją publiczną. W kontraście do krajów anglosaskich zwraca uwagę stosunkowo dobry stan techniczny mieszkań zajmowanych przez studentów oraz znaczący odsetek mieszkań wynajmowanych w nowej zabudowie. Rezultaty naszych badań, analiz i wnioskowania zaprezentowałyśmy podczas dwóch konferencji naukowych¹⁴ oraz opublikowałyśmy w formie dwóch artykułów naukowych, przy czym jeden – w języku angielskim – w czasopiśmie z listy A wykazu MNiSW, posiadającym współczynnik wpływu *Impact Factor*¹⁵.

¹⁴ Wystąpienia konferencyjne:

Magdalena Szmytkowska (z: M. Murzyn-Kupisz), 2012, *Procesy studentyfikacji w przestrzeni polskich miast: na przykładzie Krakowa i Trójmiasta*, XXV Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź

Magdalena Szmytkowska (z: M. Murzyn-Kupisz), 2012, *Studentification in the post-socialist context. The case of Kraków and Trójmiasto*, Cities after Transition Thematic Workshop, Uniwersytet Łódzki, Łódź

¹⁵ Artykuły naukowe:

Szereg uzyskanych wyników badawczych, charakter poznawczy projektu oraz możliwości wielowymiarowych interpretacji skłaniają ku potrzebie kontynuacji tego typu badań. Biorę pod uwagę zaproszenie do współpracy badaczy z innych ośrodków akademickich kraju, by móc porównać skalę, przebieg oraz wpływ procesów studentyfikacji na kształtowanie przestrzeni miasta. Do badań zamierzam również zaangażować studentów, z którymi na co dzień współpracuję, mogących wystąpić w podwójnej roli: podmiotu badawczego, jak i badacza, np. podczas badań terenowych.

Prowadzone przeze mnie badania miejskiej przestrzeni, szczególnie pod kątem jej społecznego wymiaru, sprawiły, że zaczęłam się zdecydowanie bardziej interesować sposobami prowadzenia polityki w miastach, nawiązującymi w zdecydowanym stopniu do neoliberalnych reguł zarządzania i gospodarowania. Organizacja w 2010 roku ogólnopolskiej konferencji naukowej pod hasłem: *Miasto w dobie neoliberalnego urbanizmu*, podczas której sprawowałam funkcję sekretarza naukowego, a następnie współredakcja (z dr hab. Iwoną Sagan, prof. UG) monografii naukowej¹⁶, wpłynęły istotnie na moje dalsze wyzwania i prace naukowo-badawcze.

Studiowanie literatury naukowej, w której podejmowane były kwestie doktryny neoliberalnej we współczesnych miastach, a także szereg innych idei dotyczących rządzenia miastem i form prowadzonej polityki miejskiej sprawiły, że w 2011 roku złożyłam wniosek aplikacyjny na realizację projektu naukowego do Narodowego Centrum Nauki (pierwsza edycja programu *Sonata* dla badaczy po uzyskaniu stopnia doktora). Po obszernych analizach studiów przypadków oraz kategorii miast cieszących się największym zainteresowaniem ze strony badaczy, dokonałam ostatecznego wyboru przedmiotu moich badań, czyli miast średnich. Uznałam bowiem, że dominują studia nad obszarami metropolitalnymi oraz miastami małymi, natomiast zdecydowanie brakuje analiz i publikacji na temat ośrodków drugiego rzędu. Grupa miast, którą wybrałam do badania, mieściła się w przedziale od 100 do 250 tysięcy mieszkańców (na przełomie lat 80. i 90. minionego stulecia) i moim założeniem było uzyskanie znaczącej ich różnorodności pod wieloma względami,

Murzyn-Kupisz M., Szmytkowska M., 2012, *Procesy studentyfikacji w przestrzeni polskich miast: na przykładzie Krakowa i Trójmiasta*, Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź, s. 199-219

Murzyn-Kupisz M., Szmytkowska M., 2015, *Studentification in the post-socialist context: the case of Cracow and the Tri-City (Gdansk, Gdynia and Sopot)*, *Geografie*, volume 120, issue 2, p. 188-209

¹⁶ Szmytkowska M., Sagan I. (red.), 2012, *Miasto w dobie neoliberalnego urbanizmu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk

m.in. statusu administracyjnego, położenia geograficznego, sytuacji społecznej i gospodarczej, pełnionych funkcji i ich znaczenia itp. W projekcie zaplanowałam kilka zasadniczych fazy badań, które miały dać odpowiedź na pytanie jak rozwijają się miasta średnie od początku transformacji i jak kształtuje się prowadzona w nich polityka miejska. Realizacja pierwszej fazy miała dać ocenę poziomu zmian społeczno-ekonomicznych i funkcjonalno-przestrzennych badanych miast, natomiast drugiej – poznanie opinii mieszkańców na temat kierunków rozwoju miasta i działań samorządu lokalnego. Trzeci etap badań miał dotyczyć szczegółowej inwentaryzacji miejskiej przestrzeni pod kątem zmian morfologicznych i funkcjonalnych w mieście oraz przestrzeni społecznej, natomiast ostatni – szczegółowej analizy działalności władz lokalnych w aspekcie rezultatów prowadzonej przez nie polityki miejskiej.

Dodatkowym wyzwaniem badawczym była próba skonfrontowania idei miasta kreatywnego, zakładającej, że jest ono możliwe jedynie w metropolii, w skali ośrodków drugiego rzędu. Zaplanowane i wyżej wymienione poziomy badań i analiz, miały dać odpowiedź na pytanie, czy ośrodek niemetropolitalny ma potencjał, by być miastem kreatywnym, czy też prowadzone są głównie namiastkowe działania, które służą przede wszystkim kreacji pozytywnego wizerunku miasta, budowanego w oparciu o pojedyncze podprzestrzenie i miejsca, uchodzące za atrakcyjne dla przybyszów, bądź takie, których atrakcyjność można zwiększyć za pomocą prostych zabiegów marketingowych. Z chwilą uzyskania finansowania¹⁷ i rozpoczęcia badań w 2012 roku skoncentrowałam swoje badania na realizacji projektu. Projekt zakończyłam w 2015 roku. Zagadnienia teoretyczne odnośnie miasta neoliberalnego oraz swoistej jego formy, czyli miasta kreatywnego, prezentowałam podczas konferencji naukowych i publikowałam w formie artykułów naukowych¹⁸. Natomiast

¹⁷ Projekt (NCN, Sonata 1) pt.: *Miasta kreatywne vs. miasta kreowane. Wielowymiarowe doświadczenia polskich miast i kierunki ich rozwoju w erze postmodernizmu i gospodarki neoliberalnej. Na przykładzie miast średnich (od 100 do 250 tys. mieszkańców)*, umowa nr 2011/01/D/HS4/04945

¹⁸ Magdalena Szymtkowska, 2015, *Neoliberal policy in contemporary cities and its social and spatial consequences*, 10th International Conference ph.: Man-City-Nature. Integrated development of cities and regions: local and regional perspective, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Magdalena Szymtkowska, 2015, *Przeobrażenia społeczno-gospodarcze i kierunki rozwojowe wybranych miast średnich w świetle wyników badań społecznych*, IX Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph.: Miasta XXI wieku. Spójność i efektywność programowania oraz planowania rozwoju obszarów miejskich w wymiarze terytorialnym, Uniwersytet Opolski, Opole-Kędzierzyn Koźle

Magdalena Szymtkowska 2015, *Spółeczne doświadczanie miasta średniego*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph. Władza i miasto, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

Magdalena Szymtkowska 2015, *Pomiędzy tożsamością a nowo(czesno)ścią – kreowanie wizerunku miasta i jego społeczny odbiór na przykładach wybranych polskich miast*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph.: Przemiany współczesnych miast, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów

całościowe rezultaty badań miałam okazję przedstawić podczas seminarium naukowego *Recourse* w czerwcu 2016 roku¹⁹. Zwieńczeniem studiów literaturowych, przeprowadzonych badań oraz analiz i interpretacji wyników jest moja autorska monografia pt.: *Kreacje współczesnego miasta. Uwarunkowania i trajektorie rozwojowe polskich miast średnich* stanowiąca osiągnięcie naukowe wskazane do postępowania habilitacyjnego.

Warto nadmienić – w kontekście moich prac badawczych związanych z miastami średnimi – że znaczącym osiągnięciem naukowym było zaproszenie mnie jako partnera i eksperta ze strony polskiej do aplikowania o finansowanie projektu pt.: *Reusing Intermediate Cities: Innovative Life for Obsolete Urban Spaces* wraz z 18 partnerami z innych państw UE w ramach programu COST²⁰. Wniosek aplikacyjny został złożony do ewaluacji w lutym 2014 roku przez głównego koordynatora projektu, profesora Joana Ganau Casas (Uniwersytet w Lleida, Hiszpania), ale niestety ostatecznie nie został zakwalifikowany do finansowania. Za jednogłośnie zgodą wszystkich partnerów podjęto natomiast decyzję o zachowaniu składu konsorcjum wraz z założeniem, że w przyszłości zostaną podjęte kolejne próby aplikowania o finansowanie projektu naukowego ze środków UE.

Moje zainteresowania badawcze ośrodkami miejskimi drugiego rzędu znacząco opierałam na publikacjach i badaniach prowadzonych w miastach francuskich. Stąd też przystąpiłam do konkursu ogłoszonego przez Ambasadę Francji w Polsce, którego stawką było stypendium naukowe Rządu Francuskiego na pobyt badawczy

Magdalena Szmytkowska, 2017, *Uwarunkowania i konsekwencje procesów depopulacji w miastach średniej wielkości na przykładzie Słupska*, Konwersatorium Wiedzy o Mieście, Uniwersytet Łódzki, Łódź-Spała

Magdalena Szmytkowska, 2017, *Idea kreatywności i jej miejski kontekst*, Konferencja naukowa ph.: Miasto kreatywnie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

Magdalena Szmytkowska, 2017, *Wymiary miejskiej kreatywności: kreatywne 'milieu' versus skuteczna polityka miejska*, X Konferencja naukowa ph.: Miasta XXI wieku. Koncepcje oraz idee rozwoju i planowania miast: wyzwania – projekty – możliwości, Uniwersytet Opolski, Opole-Izbicko

Magdalena Szmytkowska, 2017 (nadchodząca: 28-29 września), *Dyskurs neoliberalny w/o mieście: pomiędzy wolnym rynkiem a kwestią społeczną*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph.: Miasto pod napięciem, Uniwersytet Śląski Katowice

Magdalena Szmytkowska, 2017 (nadchodząca: 24-25 listopada), *Polityka miejskiej kreatywności – pomysł na miasto kreatywne czy kreowanie atrakcyjnego obrazu miasta?*, Ogólnopolska Konferencja Naukowa ph.: Organizowanie współczesnej przestrzeni miejskiej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa

Szmytkowska M., 2015, *Polityka neoliberalna w mieście i jej społeczno-przestrzenne konsekwencje*, [w:] J. Bach-Głowińska (red.), *Poszukiwanie modelu inteligentnego miasta. Przykład Gdańsk i Glasgow*, Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa, s. 195-210

¹⁹ Wykład pt.: *Czy nie-metropolie mogą być kreatywne?*, Katedra Geografii Ekonomicznej, Instytut Geografii, Uniwersytet Gdański

²⁰ COST (European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research) – program UE wspierający współpracę transnarodową wśród europejskich badaczy, inżynierów i naukowców

dla polskich naukowców z tytułem doktora. Po zakończeniu procedury konkursowej zostałam jedną z 14 laureatów wybraną spośród 121 zgłoszonych kandydatów. Stroną zapraszającą, za sprawą moich kontaktów naukowych, został Uniwersytet w Paryżu-Sorbonie (Université Paris Sorbonne). Miesięczny staż odbyłam w okresie od 16 października do 14 listopada 2016 roku. Ponieważ moim założeniem badawczym było rozpoznanie wybranych – i porównywalnych pod względem wielkościowym z miastami mojego projektu – ośrodków miejskich, wybrałam do analiz badawczych Rennes i Lille, do których wybrałam się na badania podczas pobytu we Francji. Ich celem była inwentaryzacja kluczowych dla rozwoju obszarów tych miast, wykonanie dokumentacji fotograficznej oraz zdobycie możliwie wielu materiałów do analiz (wizyty w lokalnych instytucjach: urzędach miast, punktach informacji turystycznej itp.). Moje zainteresowania dotyczyły również prowadzonej przez władze lokalne tych miast oraz władze regionalne polityki miejskiej i próba zweryfikowania kryterium kreatywności, które jest wykorzystywane w oficjalnej narracji prowadzonej przez władze lokalne. Obecnie pracuję nad przygotowaniem artykułów naukowych w oparciu o zebrane informacje i dane.

W latach 2012-2016 byłam członkiem zespołu badawczego w projekcie badawczym finansowanym przez Komisję Europejską w ramach 7. Programu Ramowego pt.: *EUBORDERSCAPES Bordering, Political Landscapes and Social Arenas: Potentials and Challenges of Evolving Border Concepts in a post-Cold War World*. Moja aktywność w projekcie dotyczyła w głównej mierze badań o charakterze podstawowym i polegała na organizacji badań społecznych o charakterze jakościowym, które były realizowane w obszarach przygranicznych wśród przedstawicieli instytucji i organizacji funkcjonujących na granicy polsko-ukraińskiej oraz polsko-niemieckiej.

Równoległe z działalnością naukowo-badawczą uczestniczyłam w przedsięwzięciach o charakterze aplikacyjnym poprzez realizację (zazwyczaj w zespołach eksperckich) ekspertyz na zamówienie samorządów lokalnych i regionalnych. Mój wkład polegał zazwyczaj na przygotowaniu części analitycznych projektów, opartych bądź na dostępnych danych ilościowych bądź też – wynikach badań społecznych albo szczegółowej inwentaryzacji badanych obszarów. Moje zaangażowanie dotyczyło nie tylko obszaru Trójmiasta i województwa pomorskiego, ale również udziału

w zespołach eksperckich, badających różne aspekty sytuacji społecznej i gospodarczej w innych miastach i regionach²¹.

W latach 2010 i 2014 zostałam dwukrotnie zakwalifikowana do uczestnictwa w programie *Erasmus Teaching Staff Mobility* adresowanym do kadry akademickiej. Podczas dwóch tygodniowych pobytów w Università Degli Studi di Trieste (Włochy) uczestniczyłam w spotkaniach naukowych ze studentami oraz pracownikami akademickimi, omawiając problematykę transformacji ustrojowej w państwach postsocjalistycznych oraz migracji zarobkowej Polaków do Włoch.

W 2014 roku, decyzją Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geograficznego, reaktywowana została Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności (KGOiL). Jej działalność jest realizowana przez członków-przedstawicieli ośrodków geograficznych w Polsce. Mam zaszczyt od początku działalności reaktywowanej Komisji reprezentować trójmiejski ośrodek geograficzny i uczestniczyć w statutowych pracach Komisji. Pierwszym i zrealizowanym w 2016 roku zadaniem KGOiL było przygotowanie, zarówno w formie publikacji zwartej²², jak i w wersji elektronicznej²³, dokumentacji polskich prac badawczych, których tematyka i problematyka jest związana z profilem działalności Komisji, czyli geografią osadnictwa i ludności. W ramach tego przedsięwzięcia byłam odpowiedzialna za zebranie i opracowanie bibliografii z trójmiejskiego ośrodka akademickiego. Obecnie, w kontekście jubileuszu stulecia Polskiego Towarzystwa Geograficznego przypadającego w 2018 roku oraz wnioskiem złożonym do Sejmu RP o ustanowienie roku 2018 Rokiem Polskiej Geografii, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności

²¹ Wykaz ekspertyz w których byłam wykonawcą bądź współwykonawcą:

Sagan I., Szmytkowska M., Masik G., 2007, *Mieszkańcy Gdyni wobec przedsiębiorczości*, ekspertyza naukowo-badawcza, maszynopis, Urząd Miasta Gdyni, s. 90

Szmytkowska M., Masik G., Czepczyński M., 2010. *Trendy rozwoju oraz ocena rozwoju kapitału ludzkiego w województwie pomorskim*, ekspertyza naukowa, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk, s.184

Czepczyński M., Szmytkowska M., Tomaszewski G., Lichocki Ł., Perzanowska M., Deska P., 2011, *Studium porównawcze polityki gospodarczej, rynku pracy i struktury zatrudnienia Brandenburgii, Berlina i Województwa Lubuskiego*, ekspertyza naukowa, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Gdańsk-Zielona Góra, s. 264

Ledwoń S., Szmytkowska M., 2013, *Analiza uwarunkowań dla lokalizacji i funkcjonowania obiektów handlu w tym wielkopowierzchniowych obiektów handlowych w głównych miastach Polski ze szczególnym uwzględnieniem Łodzi oraz obszaru strefy wielkomiejskiej w Łodzi*, 2013, ekspertyza naukowa, Miejska Pracownia Urbanistyczna, Łódź

Szmytkowska M., 2014, *Potencjał społeczno-gospodarczy powiatów województwa pomorskiego w kontekście rozwoju kluczowych branż regionu*, ekspertyza naukowo-badawcza, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Gdańsk

²² Sokołowski D. (red.), 2016, *Bibliografia prac z zakresu geografii osadnictwa i ludności za lata 1999-2015*, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Komisja Geografii Osadnictwa i Ludności PTG, Warszawa-Toruń

²³ https://ptgeo.org.pl/wp-content/uploads/2017/04/Bibliografia_Osadnictwa_i_Ludnosci_1999-2015.pdf

podejmuje kolejne działania, głównie o charakterze naukowym i popularyzatorskim, związane z obchodami tego jubileuszu.

W ramach pełnionych funkcji od 2014 roku jestem członkiem rady redakcyjno-naukowej (z uprawnieniami do decydowania o przyjmowaniu prac do druku) czasopisma wydawanego przez Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego *Trójmiejskie Teki Turystyczno-Krajoznawcze*. Finalizowany obecnie tom ukaże się pod moją redakcją. Ponadto w 2015 roku recenzowałam artykuły opublikowane w czasopiśmie pt.: *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica*. Również od 2017 roku jestem członkiem jury Instytutu Metropolitalnego w Gdańsku, powołanego do oceny prac przesyłanych na konkurs o „Nagrodę Instytutu Metropolitalnego za najlepszą pracę dyplomową dotyczącą problematyki miejskiej i metropolitalnej”.

Moje doświadczenie naukowe oraz współpraca i wsparcie okazywane młodym naukowcom z macierzystej Katedry zaowocowało dwiema propozycjami objęcia przeze mnie funkcji promotora pomocniczego w otwartych i mocno zaawansowanych już przewodach doktorskich²⁴. Wcześniej, w 2009 roku powierzono mi również roczną opiekę merytoryczną i naukową nad stypendystką z Kirgistanu w ramach Programu Stypendialnego Rządu RP dla Młodych Naukowców. Corocznie, od 2010 roku jestem opiekunem prac licencjackich na kierunku geografia, a od 2016 roku również na kierunku gospodarka przestrzenna. W tym okresie wypromowałam łącznie ponad 100 prac, jak również dwie prace magisterskie. Od dwóch lat jestem również recenzentem prac dyplomowych z zakresu gospodarki przestrzennej składanych i bronionych na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej, który jest moim drugim miejscem pracy. Pozostałe osiągnięcia dydaktyczne wykazałam w załączniku 3.

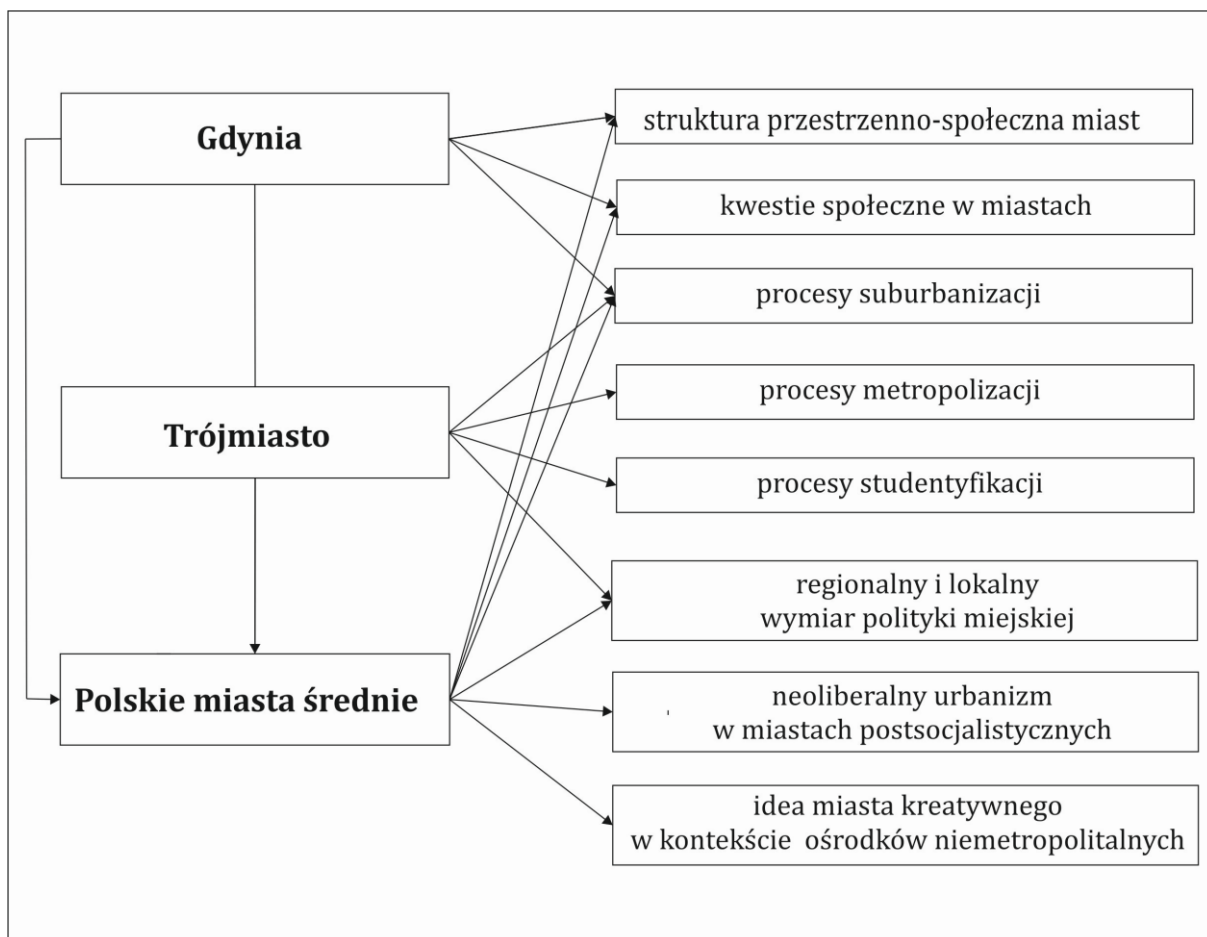
²⁴ Iwona Marzejon-Frycz, *Zróżnicowanie wykorzystania potencjału turystycznego strefy nadmorskiej. Przykład wybranych gmin województwa pomorskiego*, Katedra Geografii Ekonomicznej Uniwersytetu Gdańskiego (przewód doktorski otwarty w 2014 roku)

Dominika Studzińska, *Zmiana roli i charakteru granicy polsko-rosyjskiej a uwarunkowania rozwoju polskiej strefy przygranicznej*, Katedra Geografii Ekonomicznej Uniwersytetu Gdańskiego (przewód doktorski otwarty w 2017 roku)

6. Podsumowanie

Prace naukowo-badawcze, które realizowałam w latach 2007-2017, czyli od czasu zakończenia dysertacji doktorskiej, ułożyły się w pewien logiczny ciąg, który rozpoczynały pogłębione studia miejskie, skoncentrowane na mieście średniej wielkości, jakim jest Gdynia, a następnie rozszerzone do poziomu Trójmiasta, z racji ważnych i dynamicznych procesów, jakie zachodziły na tym obszarze o charakterze wielkomiejskim, czyli metropolizacji, ale także suburbanizacji i studentyfikacji.

Równoległe z prowadzonymi badaniami wspomnianych przeobrażeń miejskiej przestrzeni, analizowałam działania władz lokalnych i regionalnych, prowadzonych politykę miejską, co pozwalało na pełniejsze zrozumienie tych procesów oraz wzbogacenie warstwy interpretacyjnej prowadzonych analiz. Szereg dociekań badawczych, opartych zazwyczaj na wskazanych studiach przypadków, pozwolił mi osiągnąć taki poziom wiedzy i świadomości procesów zachodzących zmian w środowisku miejskim, by móc dostrzegać formułować pewne prawidłowości społeczno-przestrzenne na poziomie teoretycznym, prowadzić dyskurs na bazie systematycznie pogłębianej znajomości literatury przedmiotu oraz wyjść na poziom ogólnopolski w swoich badaniach, które stały się bazą dla kluczowego - w kontekście podjętego postępowania habilitacyjnego – osiągnięcia naukowego, jakim jest publikacja pt.: *Kreacje współczesnego miasta. Uwarunkowania i trajektorie rozwojowe polskich miast średnich*. Poniższy schemat stanowi próbę usystematyzowania mojej drogi naukowej, która do tego celu ostatecznie doprowadziła.

Wymiernym aspektem moich osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, które pod względem merytorycznym zostały hasłowo zaprezentowane na powyższym schemacie, jest zestawienie liczby publikacji, wystąpień konferencyjnych oraz seminaryjnych, a także innych działalności o charakterze naukowym, dydaktycznym i popularyzatorskim. Poniższa tablica stanowi syntezę osiągnięć omówionych w ramach niniejszego dokumentu w postaci zestawienia liczbowego.

RODZAJ OSIĄGNIĘCIA	LICZBA/WARTOŚĆ
O s i ą g n i ę c i a n a u k o w e	
Sumaryczny Impact Factor według listy Journal Citation Reports (JCR)	0,451
Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS)	3
Indeks Hirscha według bazy Web of Science (WoS)	1
Liczba cytowań publikacji według Google Scholar	76
Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports	1 (15 pkt)

Monografie autorskie	2
Redakcje monografii	1
Rozdziały w monografiach	12 (39 pkt)
Recenzje w czasopismach naukowych	1 (w druku)
Publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych (spoza listy A MNiSW)	11 (64 pkt)
Dokumentacja prac badawczych	1
Kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach	4
Międzynarodowe i krajowe nagrody za działalność naukową albo artystyczną	1
Wygłoszenie referatów na międzynarodowych konferencjach tematycznych	12
Wygłoszenie referatów na krajowych konferencjach tematycznych	25
W s p ó ł p r a c a m i ę d z y n a r o d o w a	
Uczestnictwo w programach europejskich oraz innych programach międzynarodowych	3
Szaże w zagranicznych ośrodkach naukowych lub akademickich	1
Udział w zagranicznych konsorcjach i sieciach badawczych	1
O s i ą g n i ę c i a d y d a k t y c z n e i p o p u l a r y z a t o r s k i e	
Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych	1
Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism	1
Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych	2
Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze promotora pomocniczego	2
Promotorstwo prac magisterskich	2
Promotorstwo prac dyplomowych licencjackich	około 100
Opieka merytoryczna i naukowa nad stypendystami zagranicznymi	1
Wykonane ekspertyzy lub inne opracowania na zamówienie	5
Udział w zespołach eksperckich i konkursowych	1
Recenzowanie publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych	1

